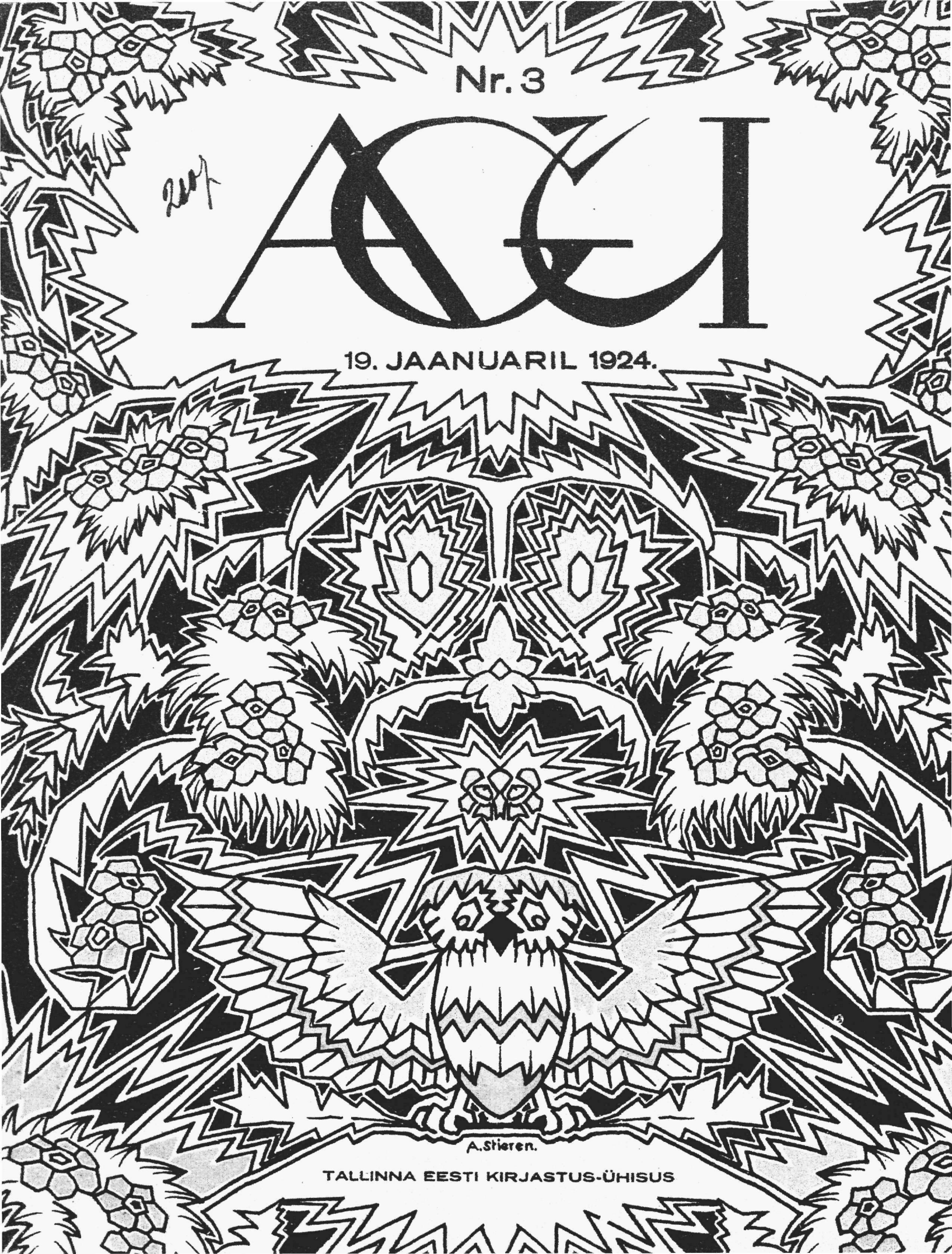

Nr. 3

AOI

19. JAANUARIL 1924.

A. Stieren.

TALLINNA EESTI KIRJASTUS-ÜHISUS

Kõige suurem, loetavam ja lugupeetavam
Eesti ajaleht

„Päevaleht“

on ühitas ka Eesti ajakirjanduse tooniandja ja juhtija, „Päevaleht“ kehastab meie oludes võimalikku ideaalset ajalehte. „Päevalehte“ toimetavad meie kõige paremad ajakirjanikud ja ainult „Päevalehes“ avaldavad omi tõid meie paremad teadusmehed ja kirjanikud. Meie paremad poliitikamehed kirjutavad omi üldvaateid ja poliitiliste küsimuste selgitusi ainult „Päevalehele“.

„Päevalehte“ loevad kõik meie haritud ringkonnad. Iga eestlane loeb „Päevalehte“ esimese lehena. „Päevaleht“ on igale mõtlejale inimesele mõõdapääsmatuks vajaduseks. „Päevaleht“ on parem käsi meie töösturile, ärimehele, kaupmehele, põllumehel ja igale kodanikule ja „Päevalehe“ ümber keerleb koogu meie vaimline elu.

„Päevalehte“ loetakse rohkem, kui kõiki teisi Eesti lehti kokku ja tema lugejate arv kasvab iga päeva. Selle tõttu on „Päevaleht“ Eesti ajakirjanduses kõikumata kindlal alusel ja jääb oma õiglastele ja erapooletutele sihtidele truuks ja teda toetab iga kodanik, kellele kallis on meie rahva ja riigi tulevik ja edenemine.

Sellepärast loevadki kõik „Päevalehte“. Sellepärast kuulutavadki kõik ainult „Päevalehes“.

„Päevalehe“ tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja tellimiste vastuvõtjad. Talituse aadress:

Tallinn, Pikk uul. 2 ehk Postkast 87.
Kontori tel. 341.

Kolm korda nädalas ilmuv suur ajaleht

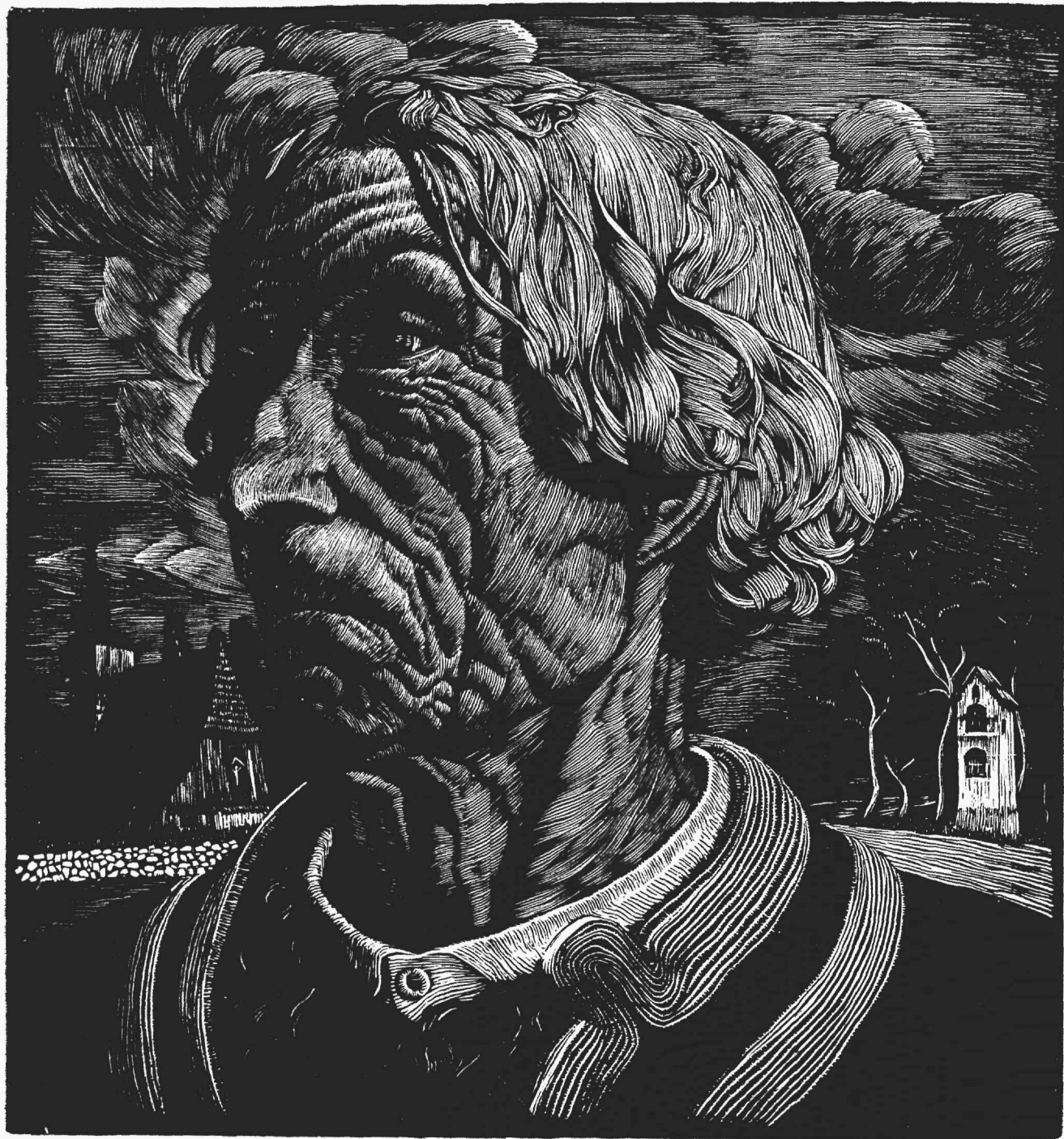
„KOIT“

on „Päevalehe“ lähendatud väljaanne, mis on määratud nende kaugete maakohtade jaoks, kuhu post harvemini kohale jõuab ja kus iga päev ilmuv „Päevaleht“ niisugusena oma mõtte kaotaks. „Koidus“ ilmuvad tähtsamad ja paremad kirjutused „Päevalehest“ kokkuvõetud ja lähendatud kujul. Sellepärast on „Koit“ **kõige tuumakam Eesti ajaleht**. Ühitas on „Koit“ ka kõige odavam Eesti ajaleht. „Koit“ on kõigile kättesaadav ja sellepärast on tema lugejate arv suur ja kasvab alata.

Üheski talus ei tohi puududa „Koit“.

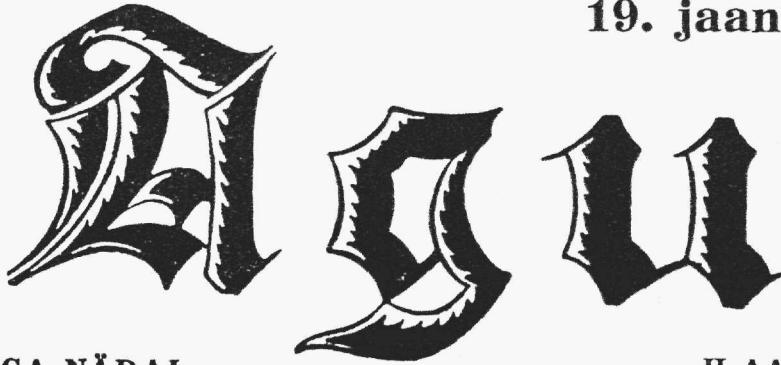
„Koidu“ tellimisi võetakse kõikides postkontorites vastu. Otseteed talitusest tellides aadressil: **Tallinn, Pikk uul. 2.**

„Päevalehe“ ja „Koidu“ talitus.

„TALUPOJATÜÜP TATRAST“.
POOLA KUNSTNIKU VLADYSLAV SKOCYLAS'E
PUULÕIGE.

KIRJANDUSE,
KUNSTI JA
KULTUURI
AJAKIRI

TOIMETAJA
ED. HUBEL
VÄLJAANDJA
TALL. EESTI
KIRJ.-ÜHISUS

ILMUB IGA NÄDAL

II AASTAKÄIK

TOIMETUS JA TALITUS TALLINNAS, PIKK TÄNAV 2

TOIMETAJA KÕNETUNNID ÄRIPÄEVIL 1-2

EUROOPA HAIGUS*).

Euroopa on haige, aga mitte peasjalikult majandusliselt ja rahaliselt. Teda ei saa küll ilma majanduslise ja rahalise abita arstida, aga sellega ei tehta teda ometi terveks.

Inglismaal on kolm vaatekohta Euroopa seisukorra asjas. Esimese järele algab Euroopa tervenemine siis, kui Saksamaa rahaasjad korraldatud ja kui tema sõjakahjude summa vähendatud. Seda vaatekohta esitab Keynes ja selle läbi on viimase viie aasta jooksul Euroopa asjadele palju kahju siindinud.

Teise vaatekoha järele peaks Inglismaa end Euroopa asjust täiesti tagasi tõmbama ja ainult oma asumaadega tegemist tegema. Selle läbi võida ta oma majanduslise seisukorra heale järjele tõsta, oma kaubandust parandada ja inglise rahva jõukust tõsta. Ka see vaatekoht on kahju sünnitanud. Inglismaa on osa Euroopast ega või temata elada.

Kolmas vaatekoht ei eita majandusliste tegurite tähtsust, aga väidab, et praegune viletsus, niisama kui ka sõda, mille tagajärjeks Euroopa haigus, õiguse ja õigluse puudusest, moraali puudusest tulnud. Sõda ei olnud muud, kui võitlus õigluse ja ülekohtu vahel ja sõja läbi tekkinud viletsust võib ainult siis parandada, kui rahvusvaheliselt jälle õigluse ja õiguse, moraali juure pööratakse.

Seda vaatepunkti esitab Inglismaalt kõige mõjukamalt Edward Grey, endine inglise välisminister. Ta ütles hiljuti ühes oma kõnes selle kohta:

„Kõige tähtsam, mis meile sõda õpetas, on

*) Inglise ajakirja „Review of Reviews“ toimetaja Wickham Stead, endine „Times'i“ toimetaja on aasta vahetusel selle pealkirja all mõtteid avaldanud, mis meilgi tähelepanu vääriwad ja mis siin lühidas kokkuvõttes toome.

see: ükski poliitika, mis ainult vägivallale rajatud, mis ainult majanduslist laadi, ja kõik kõlblised kaalumised kõrvale heidab, ei või püsima jääda. Sõda algas suure ülekohtuga, nimelt Belgiasse tungimisega. See oli ülekohtus ja see otsustas sõja saatuse. Teadmine, et ülekohtus siindinud, ühendas inglise rahva ja tegi ta võitlusvalmis. See oli seesama tundmus, mis hiljemini ka Ameerika sõda algama tõukas.

On aga palju tunnuseid, mis tõendavad, et Euroopa veel seni sõjast õpetust ei ole võtnud. Meie ei või aga lubada, et asjad samale pinnale laskuvad, nagu nad enne sõda olid. Kui meie seda õppida ei taha, et suhted rahvaste vahel, samuti kui avalikus elus, kõlblusele peavad rajatud olema, siis saame kord raskema karistuse osaliseks ja peame veel kolledama sõja läbi tegema.“

Ei ole lootust, et Euroopa asjad paraneksid. senikaua kui rahvad õigluse ja ülekohtu mõistetete üle selgusele ei ole jõudnud. 1914. a. seletas Saksa riigikantsler, et Saksamaa ülekohtu teinud, aga et häda mingisuguseid seadusi ei tundvat. Tööpoolest seadis tema otstarbekohasuse, Saksa otstarbekohasuse esimesele kohale. Inglismaa aga seadis esimesele kohale algusest peale õigluse. Oma usus õigusse leidsid liitlased jõudu kogu sõja ajal.

Saksamaal ja Kesk-Euroopas, mis Saksa mõju all oli, valitses aga teine vaade. Kui teada saadi, et Belgiasse tungimine oma ülesannet ei täitnud, peeti seda eksiisammuks, nurjaläinud ettevõtteks, mitte aga ülekohtuks. Sakslaste silmis tehti see sõda, samuti kui ka Austria-Ungari magyari silmis, kaitsesõjaks. Sel

kombel läksid mõlemad sõda pidavad rühmad teineteisele ikka võõramaks ja viimaks muutus vastastikkune vaen nõnda teravaks, et endisi ususõdasid meele tuletas. Kui viimaks sõda lõppes, pidasid liitlased sakslasi kurjategijateks, kelle katse nurja läinud ja kes karistust teeninud; sakslased pidasid endid aga vaenuliste jõudude ja pettuse ohvriks. Nad uskusid, et sõja ainult mõne taktika vea pärast ja eksimise pärast oma kavatsustes kaotanud.

Mis Prantsusmaasse puutub, siis pannakse Inglismaal murega tähele, et seal see väim kasvab, mille vastu liitlased ühiselt võidelnud.

Saksamaa kohta on vaated selles asjas lahkuvad: Kas on võimalik Saksamaad arusaamisele viia, et ta avalikult ja otsekoheselt Euroopa rahvaste kooris üheõiguslisena

kaasa võiks töötada. Mõned peavad sakslasi parandamatuiks, niisugusi, kes ainult jõu ja sumni all võivad elada. Teised arvavad, et sakslastele võimalus tuleks anda oma paremat mina leida ja Bismarcki pärandusest vähemalt praktikas kui mitte teoorias lahkuda.

Vana rahvusluse ajajärk on Inglismaal möödunud. „Isamaalsusest ükski ei ole küllalt!“ on tõusva põlve hüüdsõna. Isamaalsus on asi, mille üle enam ei vaield. Isamaalsusest ükski ei ole enam küllalt, et inimest rahuldada. Selle kõrvale astub armastus inimkonna vastu.

Kuigi Euroopa praeguses kitsikuses rahalised ja majanduslised tegurid suurt osa mängivad, aga haigust, mida Euroopa põeb, võib ainult moraaliga arstida, mis harilikust isamaalsusest kõrgemal seisab.

VIIMNEPÄEV.

WALTHER NITHACK-STAHN'i romaan.

3

Tõlkinud J. R.

Püstol kukub tärinal maha.

„Komandant, võtke käsutamine oma peale, — mina ei anna enam ühtegi käsku.“

Vaevalt möödub minut ja laevalagi on inimestest tihi.

Hullumeelse kiirusega kaugenevad teineteisest mõlemad laevastikud. Nii palaviku- taoliselt pole masinistid ja kütjad veel kunagi töötanud. Admiraalilaev kihutab tumedalt peksvate tuiksoontega teiste põgenejate järel. Mingisugust teenistuskorda pole enam. Kodades ja nurkades seisavad meeskonnad rühmades, nõutult, peas vasardab üks mõte: koju! On veel niipalju aega? I l m l ä h e b h u k k a !

*

Nüüd on mõttekiired, hääletud eeterilained selle teate igasse ilmajakku laiali kannud. Trükkijad ladusid seda värisevate sõrmedega. leht lehe järele lendab masinatest välja. Tuule kiirusega hüppab see suust suhu. Nüüd räägivad sellest püramiidide varjus tumeda nahaga kõrbepojad, nüüd läigahtab see mustades, suurtes silmades India palmide vilus ja lumega kaetud Himalaja mäeahelate all. Nüüd hüüab seda jäisetel põhja randadel üks madrus kuulatavatele inimestele. See sumiseb läbi Pekingi kirju uulitsaelu, see lendab vastuvett, kui linnukisa läbi Orinoko ürgmetsade, läbi Sise-Aafrika palavate tihnikute kannab seda must sõnumikandja külast külla, edasi üle küngaste põriseb sellest trumm, üle ookeani, muust ilmast eemal olevatele saartele tungib see, kus iganes kõrvu on, mis inimese sõ-

nast aru saavad. Ja ikka üks ja seesama lause, mis kui pikselööök meeli tabab: I l m l ä h e b h u k k a !

*

Pealinna, suurte tähtedega trükitud müürikuulutuse ees seisavad inimesed. Vahest saja inimese ümber, mitte rohkem; see on ju tuhandesse kohta lugemiseks üles löödud. Pea liikumatult seisavad nad, üsna ees mõned lapsed lahtiste suudega, tagumistes ridades sirutatakse kaelad välja, tungimata astuvad uued juure, ära ei lähe keegi. Öpivad nad selle pähe või on sellest nii raske aru saada, et nad ikka jälle algusest peale hakkavad? — Üsna rahulikult, asjalikult on see mõne reaga öeldud, kui kogenud arstide teade haiguse käigu üle kellegi kõigile tuntu kohta, kes tõsisel hädas on, lootust vähe. „Inimlikku ettenägemist mööda...“ Nende sõnade külge jääb peatuma lugejate libisev silm, nende sõnade juure pöörab see tagasi, nendest sõnadest haaravad mõtted kinni... Kuulutuse lõpus seisab manitsus: „Rahu allal hoida. Igaüks mingi, nii kaua kui ta võib, oma päevatööle.“ „Tehkem igal juhtumisel inimesoole au.“ Töötatakse igapäev mõõduandvate uurijate arvamised teada anda; kui see tarvilik on, siis veel sagedamini... nii teatavad ülemad rahvaste nõukogust.

Mõned on selle küll läbi lugenud. Nad pööravad endid aga ümber ja pilgutavad varjatud silmadega üles päikese poole ja selle poole seal päikese kõrvall... ja loevad jälle uuesti.

Kovarski. „Vanaeide pea“.

(Litograafia.)

Äkki hakkavad peakiriku kellad lööma, kõik kellad, ja lähedalt ja kaugel kostab tuhandetooniline kellade kõmin.

Inimesed seisavad ja vaikivad...

*

Suure kasvuga valgetverd tütarlaps avas tasakesi akna ja seisab nüüd toetudes vastu aknaraami. Üle katuste ja majaõuede voolab tume kirikukellade helin. Koduse põlle valge

rinnakatte all tõuseb kõrge rind kui rahulikus unes, tugevad töökaed, ainukese kuldvõruga pahema käe sõrmes, on kokku pandud; üle õitsvate puude tungib soe tuul sisse, nii et eesriie kui loor tema kohal ennast kohevilt hoiab...

Seal tuleb keegi mürinal trepist üles, üks kistakse lahti, soojast õhetavate nägudega tormavad sisse koolipoiss ja -tüdruk.

„Kuuled sa, meie kooliõpetaja ütleb —!“
Nähes unistajat vaikib koolipoiss.

Kikkivarvul hiilivad mõlemad läbi toa ja kraamivad tasakesi oma asjade kallal.

Nüüd tuleb ema, pea kuulmata, seisab mõned hetked liikumatult, vaatab lihtsalt kaetud laua peale; siis läheb ta vanema tütre juure, kaelustab teda ja paneb oma halli pea tema õla vastu. Kärmosti suruvad endid ka kaks nooremat last ema vastu, ta võtab kõigi kolme ümbert kinni ja ütleb pehme häälega: „Minu lapsed!“

„Liisa istub köögis ja nutab,“ sosistab talle poeg kõrva.

Nad istuvad vaikides oma kohtadele laua ümber ja hakkavad suppi sööma. Kellad helisevad ikka veel läbisegi.

„Trepil pealt kostavad aeglased sammud. „Isa!“ sosistavad lapsed. Tõsiselt astub ta uksest sisse; ta on suure kasvuga, kahvatum kui harilikult, veel valjemate näojoontega kui harilikult. Äkki tärnatab talle midagi meele. Ta kummardub naise poole ja suudleb tema otsa. Naine vaatab imestanult üles, punastab ja võitleb naeratuse ja pisaratega. Mees läheb ümber laua ja suudleb lapsi juuste peale.

„Olete teie ka palvetanud?“

Naine raputab pead.

Mees istub oma kohale ja laseb pea palves rinnale vajuda, kõik teevad tema eeskuju järel: lastel on suured, kartlikud silmad.

„Täna õhtul peetakse kõikides kirikutes palvet. Lähete ka palvele?“

Kõik nikutavad vaikides peaga.

Nüüd ei või poiss enam vait olla: „Isa, meie füüsiõpetaja ütleb —“

Üks ema pilk sunnib teda vait olema.

Täiskasvanud tütar käib toast sisse ja välja, ta teenib teisi laua ääres; veel pole kohutava teate üle sõnagi vahetatud.

Viimaks lõppes kellade helin. Jälle on väljas kuulda lindude sädistamist; üsna kaugelt kostab vabrikute lõunavile. Näib, kui oleks vanne inimeste pealt ära võetud. Nüüd julgeb naine mehele käe tema oma peale panna. „Edmund, — on see siis tõesti tõsi?“

Mees tõmbab sügavalt hinge. „Ma ei tea rohkem kui teie — rohkem kui kõik. Kõige rohkem võiks veel Sigrid teada. Mis ütleb Archibald selle kohta?“

Tütarlapsel veerevad pisarad põski mööda alla.

„On ta siis vähemalt kirjutanudki?“

„Ainult seda, et ta päevad ja ööd tööd teeb.“

„Sosistatakse, et asjatundjate seas ka kahtlejad olla.“

„Meie õpetaja ütleb ka, et see pole mitte tõsi.“

„Sinu õpetaja pole selles asjas mitte mõõduandev.“

Naine küsib ikka veel aralt: „Lähed sa nüüd ka veel tööle?“

„Aga palun, missugune meeletu küsimus! Seni pole ju taevas sisse langenud. Pangas läheb kõik nii, kui igal harilikulgi päeval. Börsel pole ühegi paberi hind veel sellepärast langenud. Hoiukassades valitseb täielik rahu — võiks peaaegu oelda, hirmuäratav rahu.“

„Jah, see on hea tunnus.“

Mees hakkab rõõmsasti naerma. „Kui juba teie, naised, niisuguste asjade üle räägite! Kallim, siin pole ju mitte kõne all inimlikud asjad, mida ära arvata võib ja mille peale mõju avaldada võib. Siin pole ju mitte raha kaalu peal. Raha! Kas ei lähe oodatav sündmus täide — siis jääb tänane rahakurss maksma, — või see läheb täide, siis on raha sama palju väärt kui ränikivid. Niisuguse asjaga ei või ometi kaubelda, spekulierida — ei või ometi —“

Mees tõusis äkki üles, astus akna juure ja vahib välja. „Ma mõtlesin ainult: rahu järele äriilmast otsustades võib arvamisele tulla, et üleüldiselt — õnnetusse ei usta.“

„Kuidas nõnda? Mispärast? Usk pole siin tähtis. Võib ju veel paljugi juhtuda — võib olla on praegu vaikus enne tormi. Ma pean ära minema.“ Mees pöörab ennast ruttu ukse poole.

„Kumas lähme kiriku?“

„Ma ei tea, kas minul aega leidub. Teie kuulete pärast kellade löömist... minge muudkui.“

„Edmund — kui midagi iseäralist juhtuma peaks — sa tuleks ometi kohe koju?“

„Aga muidugi. Täna igatahes mitte.“

„Edmund —!“

Mees on juba väljas. —

Raskelt lasub vaikus. Vana seinakell tiksub edasirühkivaid sekunde. Ümber paranduseks saadud, kainete majaasjade hämardub igapäevsus. Sigrid tõuseb tasa üles.

„Lapsed, jäägem üksteise juure — ei tea, kui kauaks veel.“

„Ema — üheks tunniks luba minul ära minna.“

„Tohid sa siis tema poole minna?“

„Tahan katset teha.“

*

Väljas näeb kõik nii kui eilegi välja. Uulit-saraudtee vagunid helisevad, autod ruttavad mööda, mõnusalt patjadesse vajunud inimesed sees. Seal seisavad inimesed vaateakende taga, seal rändavad nad täidetud korvidega tu-

rult koju. Seal uuele ehitusele liidavad müürišepad rahulikult kivi kivi külge.

Kas kõigist neist nägudest siis midagi välja ei paista, midagi sellest kohutavast, mis üles kerkib, mis hiiglavarjusid enese ette heidab, nii et ennast kummardada tahaks, maapõue ennast peita tahaks — ja tead ometi, seal pole mingit pääsemist — ja süda tõmbub surmahirmus kokku? Jah, suurem jagu vaatab tõsiselt oma ette, nii mõnegi ots on kortsus, ruttavat näib see ja teine, kui tahaksid nad veel midagi korraldada. Kas see pole mitte selle suure inimkonna harilik hingeilme, mida muidu tähele pole pandud? Äkki hele naer Sigridi selja taga, heli, mille juures tema võpatas. Ah nii, koolitüdrukud, poolapsed alles, kellel juuksepalnik selja peal, neile hüüdis kirju mütsiga noormees tervitamise juures midagi... jah, niisugused naljatavad ikka veel edasi.

V. Konieczny. Portree.

(Eau-forte.)

V. Jarocki. Portree.

(Litograafia.)

Eeslinna rongi vagunis saab juba rohkem teada. Tummalt ja tuimalt istuvad inimesed teineteise vastas, igaüks oma mõtetega, nõutud näivad nad olevat; kõrgele tõstetud kulmudega vaatab keegi mõttes alknast välja arusamatusse ilma... Kõrvalt kupeest kuulakse mehehäält õpetlikul toonil ütlevat: „Asi on üsna lihtne, terve see lugu on hiigla ilutulestus otsustusvõimetu hulga jaoks, üks suurepärase äri. Mis te arvate, mis nüüd börsel lahti läheb? On teil väärtpaberid, minu herra? Müüge kõik ülepea-kaela ära, teie tahate ometi veel need paar päeva oma elu maitsta? Müüge iga hinna eest ära! Hahaha — midagi sellesarnast pole ennem olnud! Ilm tahab, et teda petetakse! Alati!“

Keegi tasemini rääkija vaidleb vastu: „Aga see täht on ju olemas. Või peate teie seda silmapettuseks?“

„Muidugi on täht olemas. Paljudi mis viirastuslikud tähed taevaski ringi hulkuda võivad. Kui see nii hädaohtlik

oleks, poleks meie maakera miljonid aastaid vanaks saanud. Laste hirm!“

„Aga täheteadlased kinnitavad ometi —“

„Esiteks ei saa rahvas seda mitte teada, mida täheteadlased tõepoolest kinnitavad, vaid ainult seda, mis herrased sealt ülevalt heaks arvavad teada anda. Ja teiseks võtavad need herrad äritegemisest osa.“

„Lubage ometi, teadus —“

„Usute teie veel teadusse? Kapitaal on kõik. Endistel aegadel tegid papid rahvast rumalaks, täna palgatud õpetlased. Ainult mitte kohutada lasta. Tahan teile midagi kõrva sisse öelda: ostke nobedasti väärtpaberid, ostke — hahaha!“

Tume naeratus ühel ja teisel näol, pahane õlgade kehitus. Sigridil õhetavad põsed. Rong peatub. — Vana väravavaht aiaga piiratud mäe võre väravas ei taha Sigridi sisse lasta: see olla valitsuse valjem käsk, tähetorn olla sõjaväe kaitse all. Kui Sigrid enmast Archibaldi kihlatu ütleb olevat, muutub väravavahi ülespidamine aupakklikuks. Tasa kohisevate mändide alt läbi juhib vaht tütarlapse looklevat teerada mööda üles üle puulatvade paistva hõbedaselt särava kupliga templisarnase ehituse juure. Uudishimulikult vaatavad sõjariistus vahid mõrsjalikult valget kuju, mis seistes ootama jäi. Ja nüüd tohib Sigrid esimest korda läbi salapärase tööriistadega täidetud saalide minna, kus siin ja seal mõni hallpea imestades tema poole pöördub. Raudtreppi mööda läheb ta üles iseäralisse, ümmargusse eeskindlustusse, mis pühalikult ülevalt tulevast valgusest valgustatud. Iseäralisest ruumist pöördub mingi hiiglasuurtükk taeva poole: see on maakera laste teravam silm, mis üles vahib, et kauget vaenlast silmitseda, teda uurida...

Seal laua ääres istub Archibald, ta kummardub paberilehtede üle, see on tema, kellele Sigridi hing vastu ruttab, ta on kahvatu, aukuvajunud silmadega; tema taga seina ääres on puhkease, mille sile vaip tunnistab, et aset pole tarvitatud.

„Mis sa minust tahad?“

„Midagi, tahan ainult sinu juures olla.“

Sõnad kajavad selles ruumis õõnelt vastu.

„Mul pole sinu jaoks aega.“

„Sa ei pruugi mulle aega pühendada. Tahaksin sinu voodi ääres valvata, kui sa magad; tahaksin sind äratada, kuna sa aga tahad. Lase mind siia jääda.“

„Mul pole aega puhata. Pikksilma eest peab hoolt kandma.“

„Õpeta mulle, kuidas pikksilma läbi vaadatakse. Siis valvame korda mööda, tahan hästi tähele panna.“

Esimene naeratus kortsus suu ümber. Archibald tõuseb üles ja võtab oma peenete sõrmedega Sigridi ümarikkudest lapsekätest kinni. Nii tõmbab ta tütarlapse enese kõrvale pehmele istmele, najatub väsinult tema vastu.

„Archibald, on see tõsi? Oleme meie kadunud? Ma ei räägi seda edasi.“

„Keegi ei tea midagi. Aga hädaoht on suur.“

Sigrid võtab terve jõu kokku ja istub sirgelt, vaatamata kiire südametuksumise peale, mis teda vapustab ja laseb emalikult mehe raske peal oma õlal puhata.

„Lase mul sinu juure jääda.“

„See ei lähe mitte, Sigrid. Siin, selles meeste-majas. Mul on ainult see ruum.“

Neiu uurib teda imestanult külje pealt: „Kardad sa inimeste rääkimist, mis sellele järgneda võiks?“

„Sinu pärast.“

„Nüüd, selle raske saatuse eel?“

„See pole ka tarvilik. Minu eest kantakse hoolt. Sa ei saa mind aidata. Kui hädaoht õige suureks läheb, siis kutsun sinu siia.“

„Ja kui see äkitselt tuleks?“

„Mina võin seda ette näha, ma kutsun aegsasti.“

Nad istuvad tüürikesse aja vaikides. Kusagil käivad salarattad ringi, võnguvad tikslerid, lõõb ajamõõtja.

„Archibald, pead sa seda võimalikuks, et teadusmehi võib olla, kes omakasu pärast teisi räägivad, kui nad mõtlevad?“

„Las' nemad olla, mina niisuguseid nurjatuid ei tunne?“

„On see mõeldav, et need inimesed, kes harjunud äri tegema, nende päevade suurest ohust tulu — võivad — tahavad saada?“

„Mina ei saa sest aru.“

Sigrid jutustab jutuajamise, mis ta rongi vagunis kuulnud.

„Juba nalja pärast seesugust rääkida, tundub mulle kuritegu olevat. Seda tõsiselt rääkida — ma pole selle mõtte peale veel tulnud, et alatu ahnus kõige ülevamaga niisugust mängu mängida võiks. Võimatu see ei ole — tollel halatsemisväärsele reiseltsilisel on õigus. et inimkond ennast sellega ka veel roojastada võiks. Siis on inimsugu igatahes ära teeninud, et ta nüüd hukkuks.“

Jällegi sügav vaikus, Sigridi tuiksoon peksab nii, et see talle valu sünnitab. Üsna tumedalt kostab õige kaugelt segane kummin. Archibald nikutab pead: „Matuskellad. See on õige heli, enne meie tulesse hauda vajumist. See heli peaks kõikidest muudest üle kõlama.“

„Nõnda räägid sina?“

„Kelleks sa mind pead?“

„Ma mõtlesin alati, et sa tunned ainult tae-
vast, mida mõõta ja uurida võib.“

„Seal on arvamus, mõõtmatus. Seal on
see, mis suurem on, kui kõik meie mõtted ku-
nagi olema saavad.“

„Ja kuidas nimetad sina seda arusaama-
tut?“

„Archibald — tahtsin õieti palvetundi min-
na — ma ei saa seda teha. Nüüd saab meil
kõik julma õnnetuse läbi hävitatud, kõik kau-
nim ja puhtam maa peal.“

„Oled sa nii nõdrausuline sellepärast — et
see meid tabab?“

„Ei, ei. Ma mõtlen kõige selle ilusa, õitsva
elu peale, mis nüüd hävinema peab. Milleks?
Mispärast?“

V. Skoczylas. Talupojatüüp Tatrast.

(Eau-forte. Nr. 79.)

„Nõnda, kuidas sinagi seda nimetad.“

„Sina pole seda minu kuuldes veel kunagi
avaldanud.“

„Hoian seda oma teada kõige pühama sil-
mapilguni.“

„Mulle näib see väga tõenäoliku olevat, et
meie maakera ühe endise ilma umbes sarnase
hävinemise läbi tekkinud on. Nimetad sa ka
selle hävinemise saadust julmaks, mõttetuks?
Seda põhjust, millela meid poleks olnud?“

(Järgneb.)

I L O.

MART RAUD.

Paljo rõõme röklevaid,
elänguida ilosaid
kurbund piisuksi pösille,
vaibund hengeje valoksi,
suikund surile südame...

Aga Ilo igävesti
jäänd ilosaksi Iloksi,
väärkamaksi varaksi,
hääleksi heledambaksi.

Ei mino hengesta Ilo da
võta vägi vihatsembgi:
see igävene hingessa,
surematu südämessä.

VALAMO SAARTEL*).

Asusime kõik väikesele piirivalve aurikule, mis meile lahkesti tarvitada anti Valamo sõiduks Sortavalast, tähtsamast linnast põhjapoolisel Laadoga rannikul.

Sõit Laadogal läheb kord kiiresti, kui ilm vähegi selgub, siis aga võrdlemisi pikkamööda, kui udu katab tihedalt ümbruse.

Imelik on Laadoga udu. Ta näib nagu vöödena. Oleme paksus udus, siis tuleb selge ja eelpool paistab jällegi paks udu müürina.

Laadoga.

Laadoga tundub täiesti merena, kui vaadelda teda, välja jõudes saarestikust. Ei paista igalpool randa, sest Laadoga on 207 km. pikk ja 130 km. lai. Ta on praegu ühendajaks kahe riigi, s. o. Soome ja Vene vahel. Nagu nende kahe riigi rahvused üksteisest suuresti eralduvad, nii ka need kaks osa järvest, mis kuulub ühe või teise riigi alasse. Põhjapoolne, s. o. Soome osa Laadogast on sügav, rannad kaljused, järskude, kuni 60 m. kõrgete mägedega, mis langevad kohati otse loodis järve voogudesse. Siin on tihe saarestik; pikad neemed tungivad kaugele järve; kitsad lähed tungivad kaljusesse mandrisse, esinedes mõnes paigas otse laia jõena. Lõunapoolne, Vene osa, on madal, rannad lamedad, sirgjoonelised, liivased.

Iseäranis Sortavala saarestikus on Laadoga sügav. Näit. on siin **H a u k k a r i n t t a** rannal kohe ligi 40 m., selle saare välispoolel 72 m. sügavust. Paaris kohas on järv 120—140 m. sügav (Valamo ja Sortavala vahel), sügavaimates kohtades 360 meetrit ja veel enamgi.

Laadoga on tihti väga tormine. Ja need võivad tõusta lühikesel aja kestes, kergitades järve vee kõrgeteks, kohavateks laineteks, tehes kardetavaks niihästi laevasõidu kui ka kalapüüdmise. Laevasõit on nüüd palju vähenenud, sest väljavedu Soomest Venesse on väga väike. Põhjapoolses osas käivad aurikud tihti, olles ühendajaks hulga saarte elanikkudele; samuti veetakse siin metsa saeveskitesse ja sealt laudu Sortavallasse, Lahtenpohja ja Käkisalmissesse ning sealt raudteega edasi.

Kalapüüdmise suhtes on Laadoga paljudele suureks sissetulekuallikaks, sest järv on rikas kalade poolest. Suurearvulise kalaliikide hulgas on iseäranis Laadoga siial suur kuulsus, kuna

lõhe jääb ehk kallimaks kalaks. Kalu püütakse enamasti ranna lähedal, sest väikese, kõvera keulaga paadiga ei juleta kaugele merele sõuda, kus järsk torm võib kaasa tuua suurema õnnetuse.

Valamo sadam.

Valamo saared lähenevad, kloostri kirikud paistavad ikka selgemini. Lagedalt järvelt jõuab laev pikka lõukasse, mis nagu paras lai jõgi tungib paari kilomeetri pikkuselt kaugele kaljusesse saaretompu. Mustad diabaasi rünkad kerkivad järsult kõrgele müürina, olles kattunud sirge männimetsaga, mille hulgas üksikud lehtpuud. Siin ja seal vähemad kabelid, üks merehoidjale, teine teisele pühale. Siin lehkab pühaduse õhk, siin peab tuletama meele usulikke episoodide pühade elust, sest igalpool esinevad esemed, mis eksitavad vaatlemast maastikku, taimkatet. Siis peaklooster, suure, kõrge valge ehitusena, mille kohal kerkivad mitmejärgulised tornid, mõni neist roheline, teine hõbedakarva, kullatud ristidega. Kolmekordne neljanurgeline suur ehitus tunnistab seda hoolt ja vaeva, mis on ohverdatud endistel aegadel kloostri heaks käekäiguks.

Laevasadam on peaaegu kloostri kohal. Siin on kabelid, graniit-värvavad jne. mõne kõrgema küülaskäija auk, aidad kraami jaoks. Kloostri juure ning suure kloostri võõraste-majja, millesse mahub 300—400 inimest, viib tore graniidist trepp, milles üle 60 astme. Kachel pool saagirikkad puurvillajaid vastu lõunapäikest, põhjatuulte eest varjatud kaljuveerul. Praegu aga paistab neis vähe hooletust...

Valamo kloostrist.

Millal Valamo klooster on asutatud, selle kohta pole kindlaid teateid. Ühed peavad seks X, teised XI aastasada. Igatahes on klooster olnud ju XIV aastasaja algul.

Kloostri asutajaks peetakse püha Sergeid ja Hermani, kelle tegevuse algus muidugi seotud imetegudega ja püha juuttudega. Klooster on mitu korda hävitatud ja jälle pikema või lühema aja jooksul uuesti üles ehitatud. Nii kõneleb kloostri ajalugu hävitusest 1163. a., kus mungad põgenesid Novgorodi, viies enesega ühes pühade asutajate jäänused. 1180. a. tulid nad jäänustega tagasi ja asusid jälle kloostri ülesehitamisele. Pähkinäsaare rahu järele jäid Laadoga rannad Vene valitsuse alla ja siis algas kloostri õitseageg XIII ja XIV aastasajal. Valamo lähedale saartele asutati uued

*) Allakirjutanu võttis osa Turu-Soome ülikooli poolt toimepandud taimegeograafilisest ekskursioonist 12.—19. juunini 1923. Sastovala ümbrusesse ja Valamosse.

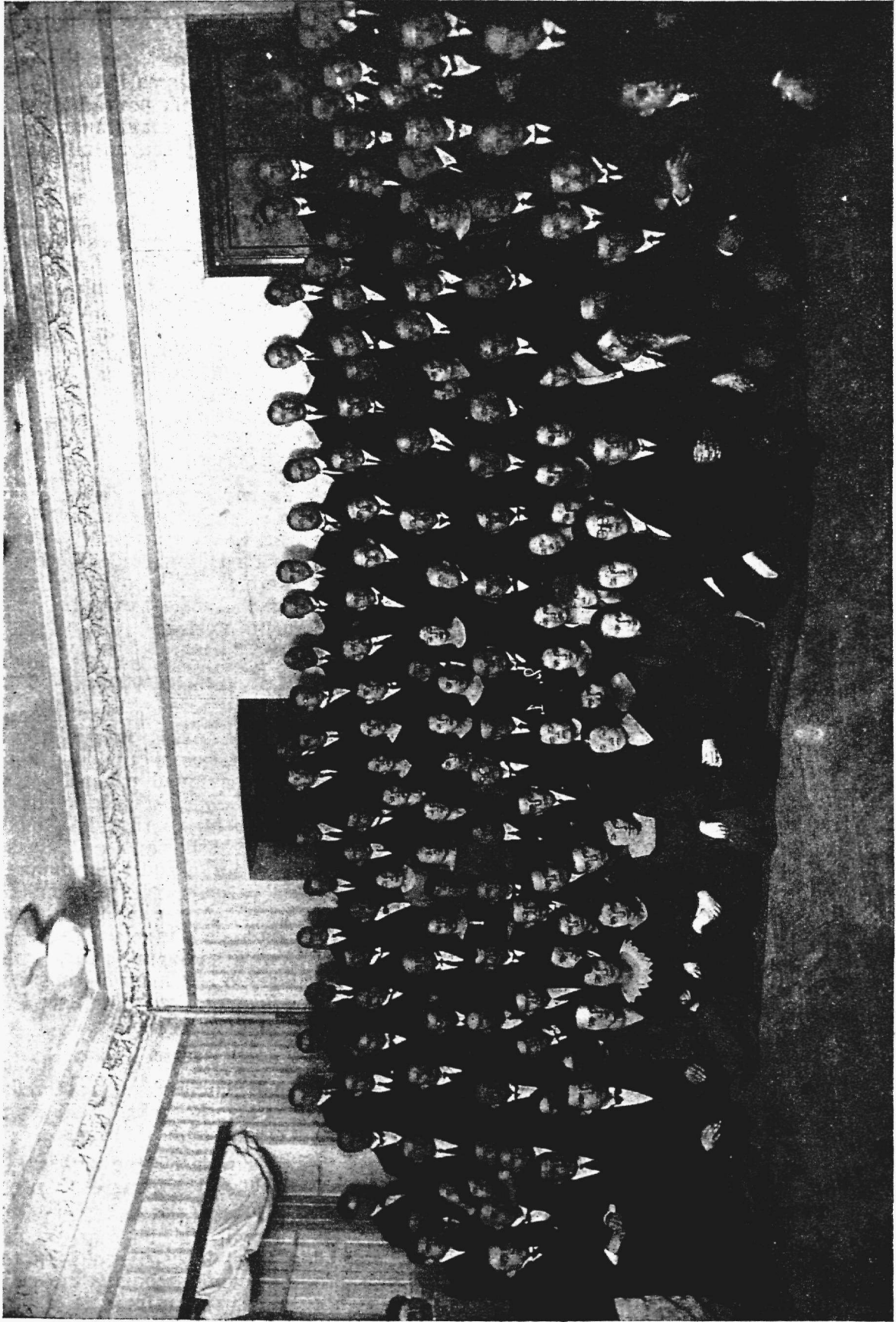

Foto Vannas.

Põllutöömínisteeriumi ametnikkude koosviibimine 5. aastapäeva puhul.

1. Praegune põllutöömínister B. Rostfeld; 2. endine põllutöömín. A. Kerem.

kloostrid, samuti ka mandrile karjalaste hulka, kus mungad iseäranis agarasti püüdsid oma usku laiuli laotada.

1581. a. valdasid rootslased Käkisalme Laadoga läänerannal, purjetasid Valamo saarele, rüüstasid ja hävitasid suurema osa kloostrist. Suurem osa munki langes sel puhul, osa põgenes saare metsadesse ja sealt Novgorodi. 1611 a. hävitasid rootslased kloostri põhjani, mille järele oli klooster üle saja aasta varemetes, sest Stolbova rahu järele 1617. a. jäid Valamo saared Rootsi alla. Kui XVIII aastasaja algul Valamo ja Karjala Vene valitsuse alla said, alati jälle kloostri ülesehitamisega 1715. a. Valitsuse toetuse ja rikkalikude annetuste tagajärjel kosus kloostri olukord ja XIX aastasaja algul hakkas klooster suurenema. Juba aastal 1811 olid kõik kloostri ehitused telliskivist. Iseäranis hästi oli klooster varustatud ülema Damaskini ajal, kes tuli kloostri 24-aastase noormehena, elas seal 62 aastat, olles 42 aastat ülemaks (suri 1881. a.).

Soome iseseisvuse saades jäid Valamo saared ühes kloostriiga Soome piiridesse. Mungad peavad oma isamaaks kloostrit ja peavad oma pühaks kohuseks austada valitsust, kelle alla nad kuuluvad.

Klooster on peitunud viljapuu- ja parkaedadesse. Viimastesse on istutatud ilupuid ka lõunapoolsematest Venemaa osadest, iihed katseks, kas nad jõuavad vastu panna Valamo karedale kliimale, teised kindla teadmisega, et nad tõesti kasvama hakkavad. Ja nad kasvavad, iseäranis okaspuud: lärjepuud, seedrid, hõbekuused, mitmed männid. Neid on igalpool, ka teede ääres, mis viivad kloostri juurest kaugemale saare sisepoole, surnuaiale; sellepärast näivad hästi korrashoitud teed pikade alleedena, millel mugav kõndida palaval ajal. Ning surnuaed ise, umbes 1 km. kloostrist kirdesse, see on ilusam nurgake kogu saarel: hoolitsevat ja ilustavat kätt on igalpool näha ning puhtus on eeskujuline. Siin on kloostriülemate hauakabelid, väike puust majake, kus elanud see ja see püha mees, keda käinud vaatamas sel ja sel kuupäeval keiser Aleksander I, graniiti raiutud kaev marmorist kaanega jne. Keegi loodusteadliste huvidega munk on kogunud ühe maja seinäärele puudeosad, mis kasvanud imelikul viisil ringina, ristina üksteisest läbi mitmesugusel kujul, suuri puupähku, taelu, ümmargusi kive ja muid „imesid“. Ühes nurgas on puude taimelava, kus peaaesjalikult ilupuid kasvatatakse.

Kloostri sisemine kord.

on tingitud sellekohaste eeskirjade järele, mille arutamine siin viiks pikale. Valamo klooster

on ühisasutus, kus mungad elavad nagu ühes peres. Igal mungal on oma töö, alates ülemast kuni alamani. Kõik peavad kloostri huvide eest väljas olema, eravarandust ei tohi kellelgi olla. Selle eest saavad mungad kõik oma tarbed kloostrist.

Peale jumalateenistuse teevad nad kõikisugu käsitööd, harivad viljapuuaeda, teevad põllutööd, keedavad toitu, pesevad pesu, kalastavad, raiuvad ning saevad puid jne. Äripäevadel on peaaegu kõik mungad töös, ainult teatud jagu võtab jumalateenistusest osa. Ka siin on oma lauljad, diakonid, papid. Igauks kuulab teatud kohal neljakandilisel tekil teenistust, riidetatud isesugusesse ülimalt ilisse, mis võetakse ümber peakiriku eeskojas.

Praegu on kloostris umbes 400 munku. Enne ilmasõda on neid olnud 1000—1500. Sõtta on neist umbes 200 nooremalt võetud. Järele on jäänud vanemad inimesed, kelle arvu tublisti vähendanud paar aastat tagasi kloostris möllanud näljatüüfus, kus vahel 2—3 munku ühel päeval maetud. Munkade juurekasv on sellega katkestatud, et Venemaalt juurepääs peaaegu võimatu. Ainuke munkade juuretulek on Raja-Karjalast, kust on tulnud ainult mõni üksik.

Haridusliste asutuste

hulgas võiks nimetada kloostri raamatukogu, milles raamatuid rohkem vaimuliku sisuga. Teine on muuseum, kus aset leidnud kõik Valamo kloostrisse puutuvad paberid ja asjad. Palju numbrid on seotud kõrgete külaliste Valamos viibimisega; kiriku riistadel, ülikondadel, raamatutel ja käsikirjadel on oma suured kapid. Kuid siin on ka pudel Surnumere vee-ga, viigipuu vili ja palju muid asju, mille algupära juures kerkivad kahtlused. Õige suur, aga juhuslik, on rahade osakond, sest siia on koondatud rahamärke kogu ilmast, mis aga täiesti korraldamata. Üksikud esemed teenivad tõsist tähelepanu. Praegu on asju üle 1000 numbril.

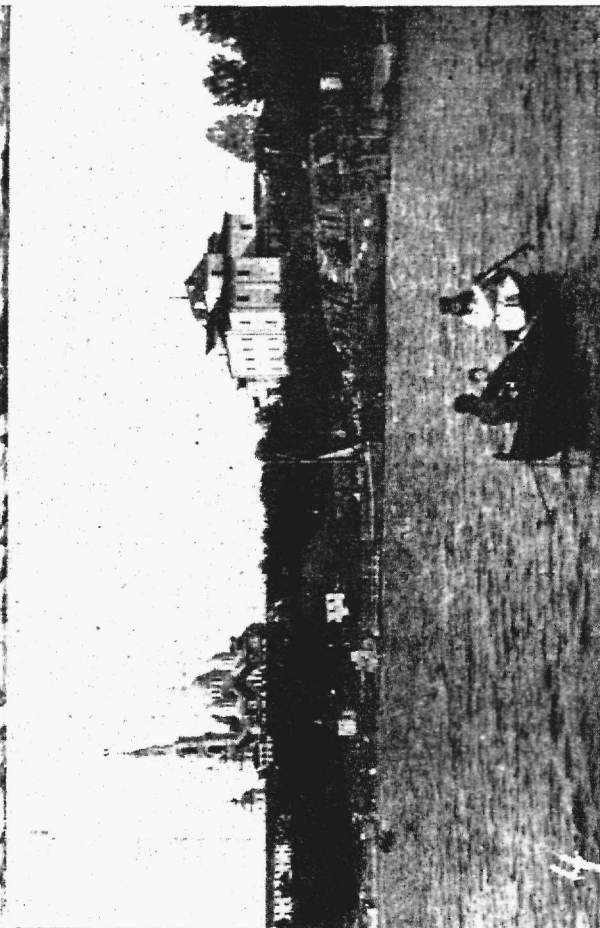
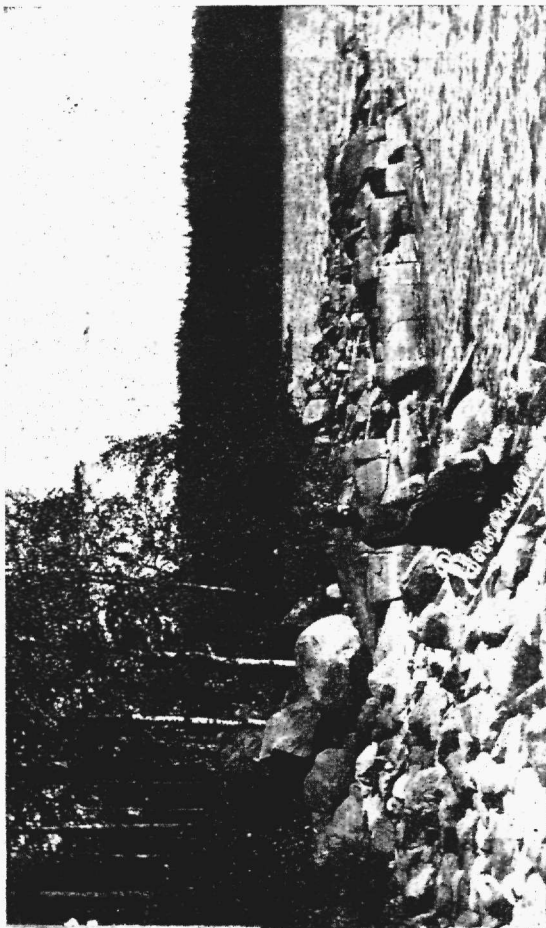
Valamo saarte loodus.

Valamo saart nimetatakse oma toreda looduse pärast Laadoga helmeks. Selle ümber on veel teisi vähermaid, umbes 40 ümber.

Valamo saar on idast lääne umbes 14 klm., lõunast põhja 8 klm. Kogu saarestikku on umbes 35 klm. laiuselt.

Väliselt on kogu Valamo saar metsa all. Kui vaadelda saart kloostri peakiriku tornist, ei paista kusagil muud, kui ainult metsa. Suurem jagu on okasmetsa männikute ja kuusikutena, milles tuleb ette vahest ka üksik kask,

PILDID VALAMO SAARTELT.

1) Kaljune rand Valamos. 2) Lahesopi rand Valamo sisesaarel. 3) Valamo klooster peukirikuga.
4) Valamo sadam. Paremalt kloostri vöörastemaja.

lepp, haab, pihlakas või toomingas. Mõnes kohas on ka vahtraid, tammi, pärni, kuid need on enamasti istutatud, samuti kui lärjepuid (*Larix sibirica Led.*), Siberi hõbekuused (*Abies sibirica Led.*), seedrid (*Pinus Cembra L.*). Üksikus kohas on koerõispuid ja kuusmanisid.

Metsad on Valamol võrdlemisi hästi hoitud. Ei ole kusagil näinud nii suuri ja jämedaid puid kui siin. Munkade seletuse järele on varemalt oma mets peaaegu täiesti puutumata jäetud. Metsadest on ainult tuulemurru ning heite läbi vigastatud puid võetud, samuti ka kuivikuid. Suurem jagu tarbepuid on ostetud mandriilt. Metsa on hoitud pühadusena ja selle tagajärjel ongi seal veel praegugi nii palju ilu.

Nüüd on aga metsa kohta teistsugused vaated. Kloostri sissetulekud on väikesed ja neid püütakse metsa müümisega suurendada.

Muidu ei paku Valamo taimestik kuigi palju huvitust, jäädes liikide rikkuses kaugele maha mõnest Soome ranna lähedast saarest.

Kogu Valamo loodus on omapärane ja huvitav, iseäranis neile, kes ei ole näinud kaljuseid paiku. Juba laevaga Valamole lähenedes paistavad rannakaljud, milles ühed libamisi, hõõrutud siledaks jääst ja lihvitud peaaegu

läikivaks alalistest lainetelöökidest; teised on jälle järsud, rippuvad, tumedate lõhedega ja koobastega, täis saladuslikku sumedust. Põlised männid, kimmitades juuri kaljupragudesse ja õhukesse maakamarasse, kohavad kaljuserval lainetega võidu, oodates aega, mil nad langevad alla graniidipankadele. Sisesaarel on kaljud mõnes paigas veel järsutud, süngjamad, rippuvamad, kaetud lugematu hulga samblikkudega ja samblaliikidega. Kaugele ulatuvad lahesopid elustavad kaljumürakatega kaetud maastikku; nende vahel looklevad jalgteed. Siin on toredat, saledat männimetsa põliste puudega, suuri alasid istutatud metsa, järske kaljusid, mille jalal läheb ilus kruusatud maantee, kaitstud väljaspoolt tugevate käsipuudega, et sõitja ei langeks alla sügavusse; pikad sillad viivad üle ummistunud lahesoppide jne.

Mis aga iseloomuline Valamole, on ristide ja kabelite rohkus suuremate teede ääres. Ja igaühel on oma mälestusmõte, — siin tehti seda ja seda, siin peatus see ja see. Kuid mungad seletavad, et need nähtavad märgid peavad äratama pühalikke tundeid pühalt saarel.

G. Vilberg.

UUS TÜDRUK.

MARET VASAR.

Oli õige vara, kui Märt ärkas. Ta avas suure vaevaga silmad, mis nagu rasked luugid otsekohe jälle sulguda tahtsid ja vaatas lakke, kus hall kärbes tala vahele pistetud pihlaoksas samuti unega maadles, tiivu hõõrus, jalgu puhastas ja lendu tõusta püüdis: ent iga katse jäi tagajärjeta, ja ta laskus noolena tagasi lehele, mis silmapilgu värisedes halli tolmupilve õhku paiskas.

Märt sules uuesti silmad, surus kaks laia ümmargust ja karvast jalamätast vastu süngjalutsit, sirutas rusikas käed kaugele välja ja ringutas sügavasti haigutades.

Kamber oli poolpime, madala akna all kumas pikk kitsas söögilaud, ent laua otsas seinveeres magas karjapoiss, peen ja kõver nagu hoburaud, must sasipea mullase kaalikana kasukmätsakal.

Aknais oli aovalge, idataevas punetas, hommiktuul käis puhmast puhma ja kõrged kuld-kollased lõivulokad seinveeres peenral löid aegajalt omi raskeid õispäid aknasse ja räästa.

Märt mõtles: täna on neljapäev, homme reede ja linnas jaanilaat, aga siis tuleb laupäev, jaanituli ja tantsuõhtu. Täna on kavas on sõnnikuvedu — nädala töö lõpetis;

täna tulevad viimsed koormad välja viia ja siis võib homme rahuliku südamega laadale minna. Laadalt ostaks uue lõõtsapilli, nii armu olnud Märdi soov, pill on mõnus ajaviitja ja seltsimees.

Märt kergitas pikkamisi uimase pea, kuid see kippus tal vägisi tagasi joonelisele põhikotile, mis magamisest soe. Ent kohusetunne oli unest tugevam ja Märt tõusis üles, piht valutas, peopesad hargi hoidmisest veelgi nagu kuumad ja kumerad; siis viskas ta kuue õlale ja läks välja.

Eestkojast riidevarna alt oma pastlaid ja jalanartsusid otsides ei leidnud ta neid enam omalt endiselt kohalt. Silmapilguks lõi ta pähe mõte, et Karja-Mari, kes tema eest iseäranis näis hoolitsevat, jalatsed õhtul linaleos puhitaks on loputanud ja nad kõõki pliidi veerele kuivama pannud. Ja see pani Märdi peaaegu kiruma.

„Keda sa seal hurjutad, Märt,“ hüüdis perenaine köögi nurgast, „pastlad on sul taresikus.“

Allas nüüd märkas Märt perenaist, kelle hääles täna palju värsket kõla ja nagu küllalt lahkustki oli.

Märt kadus madala ukse kaudu tarre ja tuli sealt mõni silmapilk hiljem sületäie pastalde ja jalanartsudega tagasi. Oli neid terve hunnik tareesikusse seinveere üles laotud, — kes neid kõik seal savipõrandal lahti maldas harutada.

Nagu silmapilku ära kasutada tahtes, mil Märt jälle köögist läbi läks, küsis peremees perenaiselt, ise piipu mahvides:

„Noh, kas siis sõnnikulaotaja veel jalul polegi?“

„Magab alles,“ vastas perenaine, ise kavalalt Märdi poole piiludes.

„Siis tarvis üles ajada!“ arvas peremees.

Märt jäi kuulutama, kellest jutt. Tema teada oli vana Kisa-Liisa tänaseks sõnnikut laotama kutsutud, ent miks see siis magama pidi. Oli tal ju oma sauna-ütt siinsamas all Juhkama kopli taga. Tähendab, pidi võõras majas olema.

Nüüd sai ka Märt väga hästi aru, milks pastlad, mis muidu kuude kaupa eeskojas sahvri ukse all vedeleda võinud, sealt täna hommikul kadunud. Ka põrand oli iseäranis puhtaks pühitud ja poegiga kana ühes oma piuksuva pere ja hapupiima kausiga välja siredi põõsa alla tõstetud. Perenaisel enesel oli puhas lahtine jakk seljas ja uus, veel pooleldi palistamata sinise-nastuline rätt peas. Ka Antsul, kes viimaseil päevil pahura näoga ümber käinud, oli täna pühapäevane ilme, kui ta Märdi üles hõikas. Kõik see andis põhjust arvata, et talus, kus praegu kibedal tööajal peale vallakassaka vaevalt mõnd võõrast nagu näha oli, midagi on sündinud. Ja nagu Märdi mõtteid kinnitades lausus peremees naerusuul, kuid tõsisel toonil:

„Tõin eile uue tüdruku. Kulub nagu marjaks meie talu meespere hulka.“

Märt leidis taskupõhjust lühikese sigarijupi ja pani ta põlema. Iseäraline lõhn tõusis õhku ja lõi sedamaid Märdile nagu parema meeleeolu. Rõõmsalt vilistades, käed püksitaskus, sõnkis ta lauda poole.

Kaevul särjas Karja-Mari suurt kartulikorvi pumba otsas ja kiljus Märti nähes:

„Saab nüüd poistel pillerkaari, päris linalakk teine!...“

„Igatahes, Marikene, sinu päevad on nüüd loetud ja tuleviku lootustest kriips läbi!“ invitats Märt lõbusana.

„Ega sa pime muud nalja ei mõista, kui ikka sedasama!“ — ning Mari tõmbas murult porise lauakontsu ja vibutas sellega, kuna Märt nagu koer piitsahoobi all kühmu tõmbudes lauta kadus.

Uue teenija maija tulek naisugusesse iga-

vasse tallu oli noorele Märdile igatahes meelepärane sündmus — nagu hoog sooja vihma viljakasvule või vähemalt puhang värsket tuuleõhku kuumal ja üksluisel heinatööl. Nüüd on meeleeolu koguni teine tööd teha ja pihi pidada.

Märt mõtles ja muigas: laupäeval on tantsuõhtu, ega uus tüdrukki jäta minemata. Küll teised temasarnased ta sinna viivad. Ja Märtki läheks — uued leparksed rõivad seljas, kamassid jalas ja perenaise kingitud lilla-ruuduline rätt kaelas. Võtaks seal aeglasena ja nagu hoolimatuna oma uue pilli seljast ja paneks ta kivile. Ent kivi ümber koguks hulk uudishimulisi, kõik vaataksid ja imestaksid seda Märdi uut kolmerealist imelooma, mis käest kätte hakkab käima. Katsutakse mängidagi, aga ei osata — klahve on palju, näpud nagu puised ega mõista basse valida. Viimaks pööratakse Märdi poole ja mangutakse nagu ühest suust: „Märt, mängi ja mängi!“ Aga ta ajaks seda hoolsamini juttu, ega paneks mangujaid tähelegi, ja alles siis, kui pill vägisi pihku topitakse, võtaks selle nagu vastu tahtmist vastu. Tõmbaks veel mõne hea suutäie suitsu ja libistaks paberossi osavalt pahemasse suunurka, — ning siis kahisedes laiuks lõõts ja vajuksid klahvid Märdi raskete, tööst kangete sõrmede all...

Märt mõtles ja mõtles. Koormad aga kerkisid nagu iseenesest vankrisse ja kadusid üks-teise järele laudast, kuni Ants lõpuks põrnal lauta sõitis ja perenaiselt käsu tõi sööma minna.

„Siis nii ruttu juba söömaaeg,“ imestas Märt endamisi, „kui kiiresti täna aeg on kadunud.“

Aga sõnnikulaotajat polnud veel kuskil näha. Märt oleks heameelega Antsult küsinud, kas ta ehk ammu juba põllul ränkis, aga ei teinud seda ometi: söögilauas lootis ta teda kindlasti näha.

Ent söögiaeg möödus vaikselt, uut tüdrukut polnud laua juures. Söödi vaikselt, nohisedes, igaüks omaette.

Pärast sööki kadus peremees kambri. Ants istus trepikünnisele ja keerutas enesele suurte näppude vahel paraja suitsu. Märt viivitas veel mõne silmapilgu laua juures, nagu Mari kiuste, kes oma vigaste ja vaevaliste hammastega teiste nähes süüa häbenes ja sellepärast mõne toimetuse ettekäände all alati viimasena lauda tuli. Siis võttis ta lõpuks ometi oma suure käänispeaga noa, pani vastu lauda vajutades kinni, tõusis üles ja vajus laisalt lauda poole. Teel jäid ta rasked jalad, mis niigi vaevalt edasi nihkusid, lõppeks päris seisma.

Ta vaatas mõtlikult pilvitut taevast, siis

piklik-ümmargust vana kastani varju keset õue: hea oleks sealgi pikutada. Kuid siis libises Märdi näo üle kaval vari, silmade nurkadesse tekkisid sügavad kortsud ja suu tõmbus võidurõõmsalt naerule. Ta pööras ümber ja läks kambri nurga juurest marjaaeda.

Aeda astudes sulgus Märt hoolega enese järel halli madala laudukse, mis värava aset täitis, ja viskas vargsi pilgu trepiastmel istuvale Antsule, nagu sellelt tema teo üle imestust oodates, sest argipäeval ei käidud Arul harilikult aias, pealegi suvel. Sügispoole, kui ju sõstrapöösail mõni punane marjapisar õhkus, otsis perenaine poisid-tüdrukud pühapäeva pärast-lõunal üles ja ajas aeda mõnd marja suhu pistma. Seda imelikum pidi Antsule Märdi tänane omavoliline aedaminek olema. Kuid ta nagu ei pannud seda täheleegi, võttis naela otsast oma laia õlgkaabu ja hakkas üle õue aida poole servides omale parajat paika uinaku tegemiseks otsima. Märt aga suundus kambri otsast mööda kitsast jalgrada otse aia sügavusse.

Karjatänava ääres oli suur rohtunud muru, sealte pööras Märt teelt kõrvale, astus viis-kuus sammu edasi vana kahara õunapuu alla ja viskus siia küljeli.

Oli vaikne siin nagu tühjas kirikus. Märt pani käed pea alla ja jäi nii lebama, et laskunud õunapuu okste vahelt ainult ta suur siledaks põetud pea nagu kuhilast väljalibisenud valge kaalikas valendas. Nii võis aias vähematki sündmust jälgida.

Aga imelikul kombel ei sündinud midagi.

Kui Märt pärast söömaega esimest koorimat välja viis, küür valutades ja pea uimane, raskeil sammel koorma kõrvale üle põllu käies, tõmbas ta punaseks põlenud nägu järsku imelikule muigele. Karjasmaa ääres, all kesaribal mäterdas sõnnikuhunnikute vahel perenaise ümmargune kuju ja veel keegi, kes polnud Kisa-Liisa ega Miku Maali, vaid kahtlemata talu uus tüdruk.

„On siis ikka tõsi,“ mõtles Märt endamisi ja tõmbas enese teadmata hobust ohjajarust. Ent mida lähemale ta oma pooleliäänud hitsmele jõudis, seda aeglasemaks kippusid ta enesegi imestuseks sammud jääma. Pilk vana mütsilodu alt aga seuras vahetpidamata võõrast — see näis olevat alles pooleldi laps, valge räti alt rippus ühtlane tüse, võikollane juukse-palmik üle pika piha, ning ta habras, kõhn kogu üle hargivarre kummarduna oli vähe kohmetu ja saamatu. Ta võttis iga hargitüve nagu mingi raske koorma ja raputas ta puiselt ühele kohale; perenaine sellevastu, jõuline ja tugev vanadusest hoolimata, puistas nagu härg sipelga-

pesa kallal; hargivars tantsis ta tugevais kätes ja sõnnik paiskus kaugele ümberringi.

Kui Märt parajasti keskikraavist koorimaga üle läks — vist nagises puuvancker viletsal sillal — peatus perenaine, löi hargi maasse, pani pahema käe jooksjasele puusale, parema — silmi ette ja sirvis vastu päikest Märdi poole. Siis näis ta oma kaaslasemale midagi ütlevat, mispeale see siis nagu aegsasti häbelikult selja Märdi poole pööras ja edasi laotas. Perenaine aga kohendas rätti, seadis põlle ja näis nagu Märti ootavatiki.

Nüüd oli Märdil enesegi vähe piinlik, arvates et teised vahest ta mõtteid ja uudishimu uue tüdruku suhtes juba ta näolt lugenud on; ning järsku tuli tal tahtmine end üsna ükskõiksenä, isegi täiesti hoolimatuna näidata.

Ta lasi hobuse kaugelt ringi poolikule hitsmele, kiskus nagu mängides raske koorma maha, istus vankrile kokkulükatud redelitele ja andis ruunale ohjadega hea hoobi. Ent kui ta laotajatest mööda sõitis, ei saanud ta tööle jõudu andmata jätta, ning selle juures hakkasid ta käed isegi mütsi järele.

„Jõudu tarvis,“ vastati talle ning uue tüdruku nägu pöördus seejuures sekundiks Märdi poole, — tal olid kaares kulmud ja põsed tedretäppe täis.

Rohkem Märt ei näinud ega saanudki vaadata. Vancker veeres põrinal edasi, kuna perenaise küsimusele, kas see viimne koorem on, peaaegu üle öla vastata tuli.

„Jah, viimne küll.“

Ning oli enesegi sellest kahju.

Õhtul oli Märdil enam õnne. Kui ta pärast päikeseveeru kartulid kündmast tuli ja hobuse koplil lastes valjaid tareesikusse viima läks, leidis ta uue tüdruku, Anni, trepil. See istus väiksenä madalal pingil, jalad kaugele ette sirutatud ja kohviveski põlvil. Jahvatas ja ümises laulu, vahel sekka mõne sõna köögis toimiva perenaisega kõneldes. Märti nähes vaatas ta talle julgesti otsa ja see pani Märdi muheledes naeratama.

„Noh, kuidas möldriamet läheb?“ küsis ta healmeelel.

„Mis tal viga!“ vastas Anni ja vaatas ise köögi ukse poole, kust perenaise vari trepile langes.

Märt pani valjad tareesikusse ja mõtles kogu aeg, mis veel öelda. Aga midagi ei tulnud tal enam meele, ja nõutult esikust alla astudes vaatas üle mustava kaasilku punetavat eha, siis Anni ja siis jälle taevast.

Viimaks istus ta esiku ette lamedale kivile ja hakkas jalgu lahti võtma. Ent ka see toimetus oli pea läbi ja Märdi jutt ei sobinud veelgi. Seal tuli siis perenaine päris õigel

ajal appi, ja pea üle köögiukse välja pistes, ütles naljatades:

„Anni, anna veski Märdile, ja tule ise mulle kööki appi!“

Anni tõusis püsti, ja oli nagu iseenesestki mõista, et Märt jahvatamist jätkata tahtis. Ta astus poolhabelikult trepile, käed püksitaskus.

„Mina'nd oskan niisuguse peenikese asjaga ümber käia,“ kõneles ta muigates, nagu veelgi puigeldes. Aga juba istuski ta Anni asemel madalal järil, kohviveski põlvil ja suur väsinud käsi hakkas kohmetult üsna väikest ja läikivat vänta ümber keerutama.

Oleks kena, mõtles Märt ja käsi liikus aeglasemalt, kui oleks omal kodu — väike maja järve kaldal; aias õitseks õunapuud, ent majas talitaks noor naine; tema aga, Märt, istuks õhtul maja uksele, kuulaks, kuidas rääk tagaaias rukkis saeb, vaataks kuidas, taevas üle musta magava maa röösatub ja rökkab — ning jahvataks, võib olla, kohvi...

Ja Märdi käsi hakkas jälle rutemini käima.

... siis tuleks Anni, kummarduks ta kohale. Käsi jahukasti ajades ja ütleks, võib olla:

„Noh, teist korda pead sa nad veel kindlasti läbi ajama!“

Anni tuligi, ent ruttas tast pooljoostes mööda, suur valge kivikruus käes ja kummardus kaevu pumba all toobri kohal. Seal auras pangega külmas vees värske õhtune lüps, kann valati veereni täis ja rutati tagasi.

Märdi meeled tuigatasid ja ta hakkas nägu oli kogu aja tüdrukuga poole pöördud.

„Pagana tüdruk,“ mõtles ta endamisi.

„Selles on midagi, mis rahu ei anna. See võib asja hõlpsasti nii kaugele viia, et ma sügisel enam poissmees ei ole. Tõepoolest, pagana tüdruk!“

Ja kui Anni vahutava piimakruusiga mööda jooksis, ei saanud ta küsimata jätta:

„Noh, kas mõldrile matti tuuakse, või?“

Kuid Anni ei mõelnudki vastata, naeris vaid üle öla tagasi ja kadus.

Kui Märt järgmisel hommikul unisena aidast õue astus, kuulis ta, kuidas kopliteel vanker põras. Perenaine ruttas üle õue lauda poole, suur takune köögipõll ees ja sasis juuksed tuule käes lipendades.

„Märt, Anni jättis palju tervisi,“ hüüdis ta teda nähes.

Märt jahmatas ja veri lõi põski. Anni jättis tervisi: mis pidi see siis tähendama? Silmapilgu seisatas ta kohmetanult, siis, perenaise kadudes, ruttas ta keset õuet ja vaatas kopliteed alla: seal vilkus vaid veel korraks vanade pajude vahelt punane vankripära, peremehe lai selg ja selle kõrval palju madalamal lumivalge räät.

„Ära viis peremees vennatütre jälle, ühe päeva saigi see külas olla!“ ütles Mari kapsaaiast tulles, suur korvitäis rohtu pea peal, ja laial näol võidurõõmus naer.

„Ära viis peremees vennatütre jälle... ühe päeva saigi see külas olla...“ — Märdi pilk tumenes äkki kaabu all ja ta rasked töökäed värahtasid.

„Ühe päeva saigi külas olla...“ — ja raskete sammudega lonkis ta hämarasse tarre, kus vajalt rangid võttis ja kesaküundi jätkama läks.

SININE RIST.

G. K. CHESTERTONI NOVELL.

Inglise keelest L. L.

3

Seni oli siiski kogu lugu loogiliselt täiesti seletatav. Hommikuste järelepärimiste abil oli ta teada saanud, et keegi paater Brown Essexist tõi Londoni kongressil väljamaa õpetajatele näitamiseks safiiridega kaunistatud hõberisti, mis oli õige kallis mälestusasi. See oli kahtlemata too „hõbe siniste kividega“, ja isa Brown oli kahtlemata too väike saamatu olevus rongis. Kindlasti polnud midagi imelikku asjaolus, et mis Valentin oli teada saanud, sai ka Flambeau teada. Ka polnud ses midagi imelikku, et kui Flambeau kuulis safiiridega risti, siis katsus ta seda varastada; see oli kõige loomulikum asi kogu loodusloos. Ja päris kindlasti polnud ses midagi imelikku, et Flambeau

võis teha kõik, mis tahtis säärase rumala lam-baga, nagu oli too vihmavarjuga ning pakki-dega õpetaja. See oli seda seltsi mees, keda igauks võis nõõri otsas põhjanabale vedada; polnud põrmugi üllatav, et niisugune näitleja nagu Flambeau, mängides õpetajat, tõi ta Hampstead Heathi. Sest saadik oli kõik päris selge; ning Valentinis tekkis kaastundmus õpetaja vastu, ja põlgtus Flambeau vastu, et see tahtis röövida säärast lihtsameelset ohvrit. Aga niipea kui Valentin hakkas mõtlema kõige peale, mis oli vahepeal juhtunud, kõige peale, mis oli teda siia võidule juhtinud, siis muutus asi hoopis seletamatuks. Mis ühist oli sinise-hõbeda risti varastamisel kepi viskamisega ta-

Sofia Stankievicz. „Talu“.

(Eau-forte).

peedile? Mis oli sel ühist päiklase apelsiindeks nimetamisega või akna lõhkumisega, mille eest juba ette ära on makstud? Tagaajamine oli lõppenud, ent tal puudus keskkohit. Kui ta otsimised vahest ebaõnnestasid (mis juhtus harva), siis leidis ta harilikult ikkagi kõik jäljed, kuigi viimaks kaotas kurjategija. Siin sai ta kurjategija kätte, kuid ei osanud kuidagi seletada jälgi.

Kogud, keda nad jälgisid, ronisid nagu kärbesed üles mööda rohelist kõngast. Nad olid nähtavasti sügavas jutuajamises ega pannud vist tähelegi, kuhu nad läksid; kuid kindlasti liikusid nad Heathi metsikumate ning tühjemate paikade suunas. Lähemale jõudes pidid tagaajajad põdraküttide viisi küürutama puie taga ja isegi pikali roomama kõrges rohus. Nõnda jõudsid kütid saagile üsna lähedale, nii et kuulsid juba häälgi, ent polnud siiski veel võimalik eraldada ühtki sõna, välja arvatud „mõistus“, mida kordas tihti hele, peaaegu lap-

selik hääl. Kord järsu käänaku ning paksude põõsaste juures kaotasid tagaajajad oma ohvrid. Piinava kümne minuti jooksul ei leidnud nad enam rada, ja viimaks jõudsid nad künka teisele küljele, kust paistis kuldne päikeseloojak. Siin kaunis, kuid hooletusse jäetud kohas oli suure puu all vana pink. Ja pingil istusid mõlemad preestrid, ikka veel tõsiselt juttu ajades. Tumenev silmapiir oli alles roheline ning kuldne, kuid taevavõlv muutus juba siniseks, ja tähed hiilgasid nagu kalliskivid. Tummalt seltisilile märku andes ronis Valentin suure okslise puu taha, ja seistes seal surmavaikus, kuulis ta esimest korda võraste preestrite sõnu.

Kui ta oli umbes poolteist minutit kuulanud, valdas teda saadavik kahtlus. Ta oli võib olla täiesti asjata toonud siia tühjale lagendikule kaks Inglise politseinikku. Sest mõlemad õpetajad kõnelesid nagu õpetajad kunagi, jumalakarilikult, aeglaselt, teoloogia abstraktseist

küsimusist. Väike Essexi preester kõneles lihtsalt, vaadates üles tähtede poole; teine rääkis alla vaadates, nagu poleks ta isegi väärt silmi üles tõstma. Kuid süütumat õpetajate kõnet poleks saanud kuulda üheski valges Itaalia kloostris ega mustas Hispaania kirikus.

Esimene, mis ta kuulis, oli isa Browni lause lõpp: „... mis õieti mõeldi keskajal, kui räägiti, et taevast on igavene.“

Pikem preester noogutas peaga ja ütles: „Jah, need praegusaja jumalasalgaajad kõnelevad ikka mõistusest; kuid kuidas võib vaadata kõiki neid ilmu, ja mitte jõuda arvamisele, et kusagil on maailm, kus mõistus on sootuks teistsugune?“

„Ei,“ ütles teine preester; „mõistus jääb ikka mõistuseks ja on ühesugune siin ning igalpool. Tean, inimesed räägivad, et kirik alandavat mõistust. Kuid kirik ainult ülendab seda, sest Jumal üksi omab kõiketeadva mõistuse.“

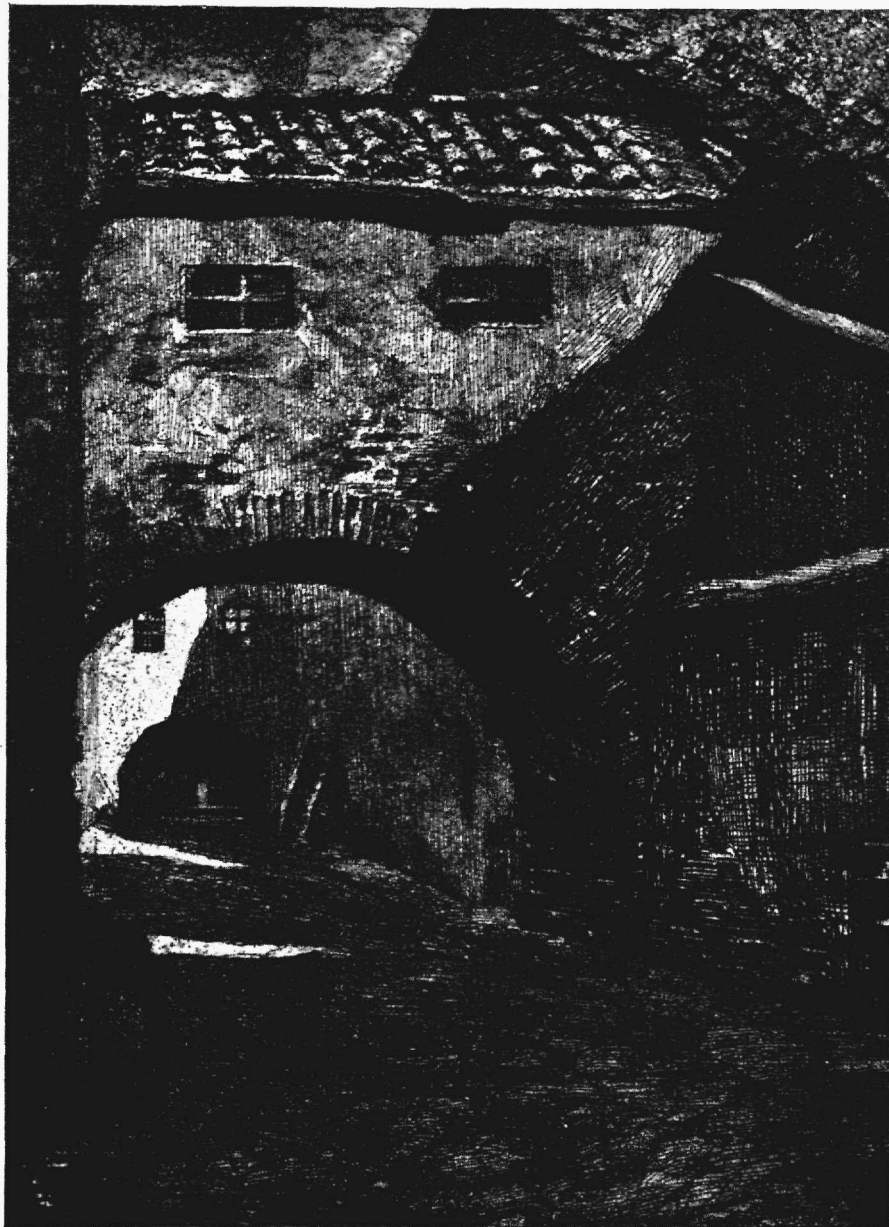
Teine preester tõstis tõsise näo taeva poole ja ütles:

„Kuid kes teab, kas seal lõpmatus ilmalaotuses —?“

„Lõpmatus ainult füüsiliselt,“ ütles väike preester, end järsult istmel keerates, „mitte lõpmatus ses mõttes, et pääseks tõe seaduste eest.“

Puu taga rebis Valentin meeletult oma sõrme küüsi. Talle paistis peaaegu, nagu kuuleks ta Inglise salapolitseinikkude irvitamist. Ta oli toonud neid siia mingi fantastilise ettekujutuse põhjal, ja nüüd pidid nad kuulama kahe vana õpetaja metafüüsilisi arutusi. Oma kannatamatuses kaotas ta pika preestri vastuse, ja kui ta uuesti kuulas, oli jälle isa Brown rääkija:

„Mõistus ning õiglus valitsevad ka kõige kaugemal ning üksildasemal tähtedel. Vaa-

Sofia Stankiewicz. „Tänavmotiiv Varssavist“
(Eau-forte).

dake noid tähti. Kas ei paista nad olevat üksikud teemandid või safiirid? Te võite sinna kõiksugu meeletuid asju ette kujutada. Mõtelge, et seal on adamantidest metsad briljantlehtedega; mõtelge, et kuu on sinine — suur safiir. Kuid ärge arvake, et see pöörane astronoomia muudaks vähekenegi mõistust või õiglust. Te leiaksite seal pärlist paberilt sõnad: „Sina ei pea mitte varastama.“

Valentin tahtis püsti tõusta ja minema roomata, vaikselt nagu ta oli tulnud, teades, et oli teinud kõige suurema narruse oma elus.

Kuid midagi oli pika preestri vaikuses, mis hoidis teda kinni. Kui preester viimaks rääkis, ütles ta lihtsalt:

„Arvan siiski, et teised ilmad võivad tõusta kõrgema mõistuseni kui meie oma. Taeva saladus on seletamatu, ja mina ei saa muud, kui painutada pead.“

Siis, ikka veel alla vaadates, ja vähemagi muutuseta hääles, lisas ta juure:

„Ulatage mulle see safiiridega rist. Me oleme siin täiesti üksi, ja ma võin teid tükkideks rebida nagu õlgnuku.“

Täiesti muumatu hääle ning asend andsid isemoodi vägivaldse ilme sellele äkilisele muudatusele kõnes. Kuid asja omanik pööras oma pead ainult vähekesse. Ta näoilme oli ikka veel natuke rumal, ja ta vaatas tähtede poole. Võib olla ei saanud ta aru. Või vast sai ta aru, ja istus nüüd kange hirmust.

„Jah,“ ütles pikk preester, ikka veel endise häälega, „jah, ma olen Flambeau.“

Peale lühikese vaikuse ütles ta uuesti.

„Kas annate mulle risti?“

„Ei,“ ütles teine, ja sel sõnal oli imelik kõla.

Äkki viskas Flambeau maha oma õpetaja maski, ja suur röövel najatus istme seljale ning naeris tasa, kuid pikalt.

„Ei,“ hüüdis ta, „te ei anna mulle seda, te uhke õpetaja. Te ei anna, te väike tsölibaatnarr. Kas ütlen teile, miks te ei anna? Sest et ta on juba minu taskus.“

Väike Essexi mees pööras oma nähtavasti segase näo oma poole, ja ütles üsna kartlikult:

„Kas — kas olete kindel?“

Flambeau kiljus rõõmust.

„Tõesti, te olete sama hea kui kolmevaatusline farss,“ hüüdis ta. „Jah, narrikene, olen üsna kindel. Mul oli nii palju tarkust, et tegin teise samasuguse paki ja nüüd, mu sõber, on teil valepakk ja minul kalliskivid. Vana vigur, isa Brown, vana vigur.“

„Jah,“ ütles isa Brown, ja lükkas käega läbi juuste, nagu oleks ta ikka veel veidi segane. „Jah, olen seda enne kuulnud.“

Kuritegevuse hiiglane kummardus äkilise huviga lähemale väikesele maapreestrile.

„Teie olete seda kuulnud?“ küsis ta. „Kust olete teie seda kuulnud?“

„Muidugi ei tohi ma teile nime öelda,“ ütles väike mees lihtsalt. „Ta oli kahetseja. Ta oli umbes kakskümmend aastat toredasti elanud, kahekordsetest pruunidest pakkidest. No ja mulle tuli kohe too vaene mees meele, niipea kui hakkasin teid kahtlustama.“

„Hakkasite mind kahtlustama?“ kordas röövel kasvava huviga. „Kas teil tõesti jät-

kus arusaamist hakata mind kahtlustama sellepärast, et tõin teid siia üksildasse kohta?“

„Ei, ei,“ ütles Brown nagu andekspaluvalt. „Ma hakkasin teid kohe kahtlustama, niipea kui nägin teid. Kõrgem koht teie käiksel, seal kus teiesugused kannavad okkalist käevõru.“

„Kuidas, Tartanuse nimel,“ hüüdis Flambeau, „olete teie kuulnud okkalisest käevõrust?“

„Oo, see on mu väike kogodus!“ ütles isa Brown kulmi kergitades. „Kui olin õpetajaks Hartlepoolis, oli seal kolm inimest okkaliste käevõrudega. Nii siis, kuna ma teid kohe alguses kahtlustasin, katsusin ka selle eest hoolitseda, et rist kaduma ei läheks. Vaadake, ma valvasin teid. Ja viimaks nägin, kuidas te pakid ära vahetasite. Ja siis vahetasin mina nad uuesti ümber. Ja siis jätsin õige maha.“

„Jätsite maha?“ kordas Flambeau, ja ta häälel polnud enam endist võidurikast kõla.

„No jah, asi oli nii,“ seletas preester oma rahuliku häälega. „Ma läksin tagasi sinna maiusasjade poodi ja küsisin, kas olin sinna paki jätnud, ja andsin neile aadressi seks juhtumiseks, kui ta peaks leitama. Teadsin muidugi, et ma polnud sinna pakki unustanud, aga kui ma uuesti ära läksin, siis jätsin. Nii, selle asemel, et toda hinnalist pakki kaasas kanda, lasin tema saata ühele oma sõbrale Westminsteri.“ Siis lisas ta õige kurvalt juure: „Ka seda õppisin ühelt vaeselt mehelt Hartlepoolis. Ta talitas nii käsipakkidega, mida ta varastas jaamad, kuid nüüd on ta kloostriis. Oo, me kuuleme paljugi,“ lisas ta juure, jälle peaaegu andekspaluvalt pead hõõrudes. „Me ei saa sinna midagi parata, et oleme preestrid. Inimesed tulevad ning jutustavad meile.“

Flambeau tõmbas sisemisest taskust paki ning rebis selle tükkideks. Seal polnud muud kui paberid ja plekitükid. Ta kargas hiigla-liigutusega püsti ja hüüdis.

„Ma ei usu teid. Ma ei usu, et teiesugune eesel võis teha kõike seda. Usun, et rist on alles teie käes ja kui te ei anna mulle — no siis, me oleme üsna üksi, ma võtan jõuga!“

„Ei,“ ütles isa Brown lihtsalt, ja tõusis ka püsti, „teie ei võta jõuga. Esiteks sellepärast, et mul tõesti ei ole teda enam. Ja teiseks sellepärast, et me pole üksi.“

Flambeau peatus oma edasiliikumises.

„Tolle puu taga,“ ütles isa Brown, näidates, „on kaks tugevat poliitsemikku ja ilma suurim salapolitseinik. Kuidas nad tulid siia, küsite te? Mina tõin nad muidugi! Kuidas ma seda tegin? Võin teile jutustada, kui tahate. Taevast kaitsku teid, me peame teadma sääraseid asju, kui töötame kurjategijate klassi seas! Ma polnud alguses kindel, et olite varas, ja

muidugi ei kõlvanud tõsta skandaali tõsise vaimuliku vastu. Nii siis katsusin, kas midagi ei sunniks teid enmast välja andma. Inimene teeb harilikult väikest kõra, kui ta leiab soola kohvis; ei tee ta seda, siis on tal mingi põhjus vaikimiseks. Ma vahetasin soola ning suhkru, ja teie olite vait. Inimene protesteerib harilikult, kui ta arve on kolm korda suurem. Maksab ta seda, siis tahab ta millegi pärast, et teda tähele ei panda. Ma muutsin te arve, ja teie maksite selle.“

Ilm näis ootavat, et Flambeau sööstaks temasse nagu tiiger. Kuid nagu mõni nõidusvägi hoidis teda tagasi, äärmine uudishimu pidas teda paigal.

„Ja siis,“ jätkas isa Brown, „kuna teie ei jätnud mingid jälgi politseile, pidi seda muidugi keegi teine tegema. Igas kohas, kuhu me läksime, katsusin midagi teha, mille tagajärjel meist kogu päev räägiti. Ma ei teinud palju kahju — täisvalatud sein, laialipillutud õunad, lõhutud aken; kuid ma päästsin risti, nagu see päästetakse alati. Nüüd on ta juba Westminsteris.“

„Kuidas võisite teie kõige selle peale tulla?“ hüüdis Flambeau.

Naeratuse vari lendas üle ta vaimuliku-vastase ümmarguse, lihtsa näo.

„Oh, mu amet õpetab,“ ütles ta. „Inimene peab tundma kuritegevust, kui ta alatasa kuulab teiste tõsiseid pattusid. Kuid on veel teine põhjus, miks tundsin teis valepreestri.“

„Mis?“ küsis varas.

„Te tungisite mõistusele kallale,“ ütles isa Brown. „See on halb teoloogia.“

Ja kui ta ümber pööras, et oma asju koguda, astusid kolm politseinikku puu varjust välja. Flambeau oli kunstnik ja spordimees. Ta astus sammu tagasi, ja kummardas sügavalt Valentinile.

„Ärge kummardage mulle, mu sõber,“ ütles Valentin hõbedase selgusega. „Kummardame mõlemad oma õpetajale.“

Ja nad seisid mõlemad silmapilgu paljaste peadega, kuna väike Essexi preester otsis vihmavarju.

(Lõpp.)

KOOLIST.

MÄLESTUSED 1905. AASTA PUNASILT PÄEVILT.

A. REBASSOV.

Jõulu eel hakkas Tallinna poolt erutavaid sõnumeid tulema: linnas olnud laskmine, töölised streikida, mitmed võetud kinni.

Esimese ja teise klassi poiste peale ei avaldanud need sõnumid mingisugust mõju. Nad mängisid endiselt sulgi ja vahetasid suupille.

Vanemate klasside poisid aga kogusid suure vahetunnij ajal ja õhtuti salkadesse ning arutasid päevasündmusi.

Üks kolmanda klassi poiss seletas, et nüüd tuleb vabariik ja et siis võib nii palju õppida kui jõuab, mitte nii nagu nüüd, et antakse lahmakad üles, et võib siis veel vabalt koolist ära jääda ja kuigi vastata ei oska, kooliõpetaja peab ikka „rahuloldav“ panema. Viimane seletus leidis siiski vähe uskujaid.

Teine sama klassi poiss seletas, et kui vabariik tuleb, siis pannakse keiser raudpuuri ja hakatakse teda laiatadel rahvale näitama niisuguse suure teki alt ja et igati, kes näha tahab, peab 50 kop. maksma.

Ainult üks asi oli tume. Ükski poiss ei osanud päris rahuloldavalt ära seletada, mis tähendab streikimine.

Küll seletas Laane Sander, et see tähendab, kui inimesed koguvad kokku ja muudkui seletavad, aga tööle ei lähe.

Aga Laane Sanderile oli isa juba läinud sügisel uuri ostnud. Sander oli selle tagajärjel upsakaks läinud. Sellepärast ei võetud tema seletust usutavaks.

Räägiti veel, et Tallinnast mehed aina regedega välja sõidavad, igapäev püss seljas ja süüdata mõisaid põlema. Need ollagi need mässajad.

Tunnidki ei läinud nüüd enam korralikult. Kooliõpetaja Tsõpkin rääkis tundide kaupa ja nuttis. Keiser olla nii hea, nii hea.

Aga ühel õhtul kadus ta ära, siis kui tulekahjude kumad ümberringi selgelt paistma hakkasid. Keegi ei teadnud, kuhu ta läks. Samal päeval lõppes ka koolitöö.

Ja teisel õhtul videvilku ajal nad tulidki R. alevi poolt. Tulid laiatel regedel, püssid seljas, kisasid ise. Sõitsid koolimajast peatamata mööda — mõisa. Meile oli asi selge: need on mässajad.

Mõisa poolt hakkas kilin-kõlin kostma ja varsti võis näha ahneid tuleleeki, mis herrasemaja haarasid.

Suuremad poisid ei pidanud enam vastu — palitud selga, läkiläkid pähe ja mõisa poole sagma.

Külm talveõhtu oli. Meie vaatasime kooli-

maja trepil ja lõdisesime, aga tупpa ei tihanud minna. Vaatasime kui tuleleekide tumedad varjud lumistel väljadel rändasid.

Viimaks kustusid leegid. Vaikis mõisa poolt kostuv ikära, aga suuremad poisid ei tulnudki veel tagasi.

Meie pugesime naridele ja rääkisime pool-sosinal. Selles, mis õhtul nägime, oli meile palju kohutavat, kuid tõmbavat salapärasust.

Teisel hommikul küsisime suurematelt pois-telt:

— Mis moodi need mässajad on?

Suuremad poisid seletasid, et on head mehed. Üks annud mõisa keldrist kaks purki moosi. Moos oli koolimajasse kaasa toodud. Ka meile anti sellest osa. Saadana magus oli! Võtsime kohe peoga purgist ja lakkusime sõr-medki puhtaks...

Samal päeval peale lõunat kogusid J. küla mehed koolimaja õue, mõnel oli püss seljas, ja pidasid aru.

— Missuguse vabariigi me' asuttame? aru-tati.

— Prantsusmaa on väga vaba maa.

— Ei, Inglismaal on parem kord...

Pärast, kui mehed ära läksid, hakkasime kaardi pealt Inglismaad otsima. Tallinna leid-sime, aga Inglismaad ei leidnud. Küsisime siis kupja pojalt, kes oli vanemas klassis.

See seletas, et Inglismaad ei olegi selle kaardi peal...

Järgmised paar päeva olid õudsed. Kool oli tühjaks jäänud. Olid jäänud ainult mõned kaugemaa poisid, kes kodust järele ootasid.

Käisin venna Vidiga iga 5 minuti järele koo-limaja trepilt piilumas, et kas ema juba ei tu-legi järele.

* * *

Kui pärast jõulu jälle kooli tulime, siis oli kõik teisiti. Kooliõpetaja Tsõpkin oli välja il-munud. Rääkis jälle palju, aga ei nutnud enam. Seletas, et keisrit on pahandatud ja et tuleb nüüd aastasadasid väsimata töötada, et seda jälle heaks teha, mis on olnud. Kõigest ei saa-nud arugi, mis ta seletas. Õhtul võttis Tsõp-kin koolimaja kojamehelt hobuse ja sõitis ära. Kupja poeg seletas, et ta nende mõisas käia ja et seal peetavat mässajate üle kohut. Aga meie koolivend M., kes mõisast moosi tõi, oli kadunud. Tema kohta räägiti imelikku. Rää-giti, et Tsõpkin tema lasknud kinni võtta ja et ka tema üle kohut mõistetakse. Aga me' ei fulenud küsida, sest Tsõpkin oli nüüd uhke ja karkis.

Tunnid ei läinud korralikult. Kõige rohkem peeti laulutunde ja lauldi peaaesjalikult „Jumal,

keisrit kaitse sa“. Seda laulu taheti väga hästi kätte õpetada. Lasti üksikultki laulda...

Ühel väga külmal jaanuari hommikul tulid ohvitserid madruste saatel kooli.

Tsõpkin käsutas kõik saali ja laulsime siis neile „Jumal, keisrit kaitse sa“.

Kõige paksem ohvitser küsis: „Kas teie seas on ka mässajaid?“

Ohvitseridega oli kaasas erariides mees, päratu suur, kühmus, jõllis silmadega ja vildid jalas.

Kupja poeg seletas, et see on Muna Too-mas. — „Tema näitab, keda maha tuleb lasta,“ lisas juure.

Pärast nägime, et see Muna Toomas kori-doris meie kooliõpetajanna palet tahtis näpis-tada.

Siis ütles Vidi mulle: — Küll on kole mees.

Aga mina ütlesin: — Ole vait, muidu la-seb meid maha lasta.

Niipea kui Muna Toomas sõjameestega ära läks, käskis Tsõpkin meid riidesse panna. Üt-les, et läheme vallamaja. Vallamaja oli kooli-maja juures, teisel pool maanteed.

Vallamaja läksime paarikaupa reas. Tsõp-kin seletas, et on tarvis nii käia nagu soldatid käivad.

Vallamaja õu oli mehi täis. Õue kaugemas nurgas seisis salk inimesi. Nende juures olid soldatid püssidega. Tsõpkin näitas nende pea-le ja ütles meile: „Need seal on keisri vaen-lased.“ Siis nägime, et ka meie koolivend M. seal hulgas oli. Ta oli kõhnaks jäänud ja vaa-tas kurvalt.

Meid seati vallamaja trepi juure poolringi. Siinsamas trepi lähedal oli lai pink, selle kõr-val mitu sületäit peeneid keppisid.

Talitaja tuli trepi peale ja hüüdis: „Kindrali herra tuleb, laske põlvili, siis ta on pehmem.“

Mehed laskisid lume peale põlvili ja paljas-tasid pead.

Tsõpkin ütles, et meie püsti jääme.

Mõisa poolt lähenes ratsanikkude salk, meest kaks-kümmend. Salga ees ratsutas to-redas mundris mees, halli habemega.

Laane Sander sosistas, et see on olnud ka nende vallamajas ja et see on Besobrasov.

Kindral ratsutas otse vallamaja trepi ette ja silmas ükskõikselt põlvili olevat kogu.

Tsõpkin andis märku ja meie algasime: „Jumal, keisrit kaitse sa“. Ühe korra laulsime. Nii kui teist korda pidime algama, ütles kind-ral: „Herra Tsõpkin, viige nüüd lapsed ära, nad on veel liig noored, et seda vaadata, mis järgneb.“

Tsõpkin viis meid kohe kooli. Asetas ühte klassi, ise seisis klassi ukse peal ja ütles, et

keegi aknast välja ei tohi vaadata. (Vallamaja oli klassiaknast näha)...

Varsti kostis läbilõikav kisa, siis jäi vaiksemaks, kuni viimaks kustus. Nii kordus mitu korda.

Siis kostis kolm korda püsside pragin. Meie hakkasime kangesti kartma. Paar vähemat poissi puhkesid nūtna.

Vladyslav Skoczylas. „Püha Sebastian“.
(Puulõige).

Kui meid klassist välja lubati minna, olid soldatid vallamajast ära läinud. Siis nägime kuidas inimesi, kes peksta olid saanud, riiete sisse mähkitult regedel ära viidi.

Üks pilt jäi iseäranis silmade ette: Koolimajast sõitis mööda vanapoolne naine, istus ree peal kühmus ja nuttis. Reel lamas kasukate sisse mässitud inimesekogu, tumedalt oiates.

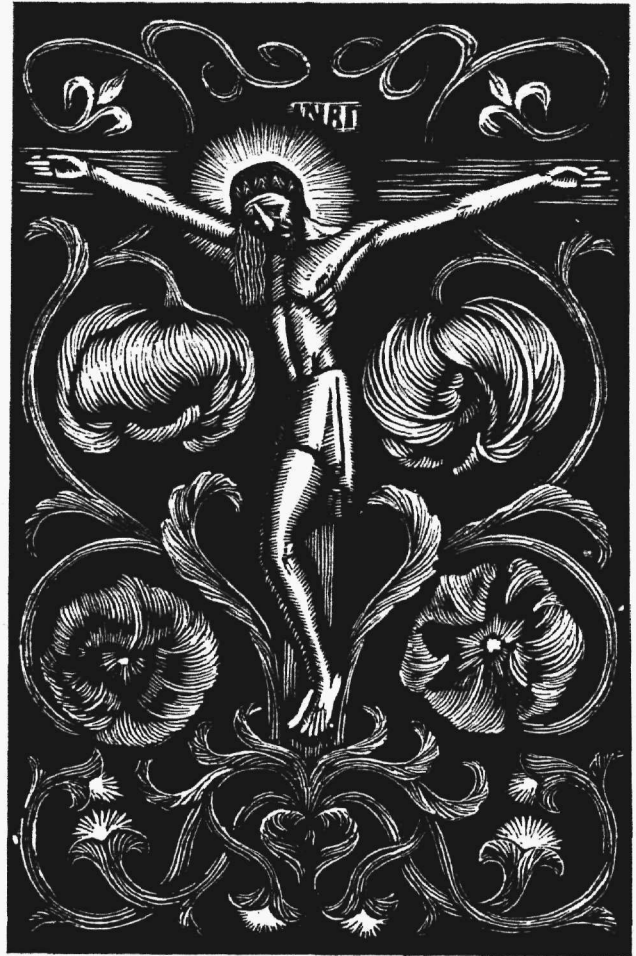
Vallamaja lähedal lumeväljal lamasid kolm mahalastut.

Tsõpkin ütles, et meie koolivend M. on 50 hoopi saanud ja et teda enam kooli ei võeta...

Õhtul pugesimo külg külje vastu naridele. Keegi ei lausunud sõna. Uni ei tulnud.

* * *

Paar nädalat pärast seda kõneles noor kooliõpetajanna ühel õhtul koridoris vanema klassi poistega ja tähendas muuseas:

Vladyslav Skoczylas. „Dei gratia“.
(Puulõige).

— Kuidas teie ometi laulsite niisugusele inimesele nagu Besobrasov on?

Seletas siis veel, et see viltidega mees, kes soldatitega koolis käis, olnud mõisnik von Kotzebou.

Ja järgmisel päeval juba kutsus koolijuhataja Tsõpkin mõned poisid, kes seda ütelist pealt olid kuulnud, oma korterisse ja küsis:

— Kas kooliõpetajanna ütles nii?

— Jah, ütles.

— Siis kirjutage sellele paberile alla.

Kui poisid Tsõpkinini juurest ära tulid, olid

nad mures. Järgmisel nädalal tuli ühel õhtul kooli halli juustega ja auväärt välimusega vanaherra. Läks kohe kooliõpetajate tuppa.

Varsti kutsuti need poisid ette, kes paberile alla olid kirjutatud.

Halli juustega vanaherra küsinud siis:

— Kas teie arvasite, et kui koolipreili need sõnad ütles, et nüüd on Venemaa kadunud?

Poisid seletanud, et Tsõpkin on neid käski-

nud alla kirjutada ja ei ole öelnudki, mis kiri see on...

Järgmisel päeval tuli Tsõpkin kuldnööpidega mundris klassi. Meile oli see suureks uudiseks. Polnud teda kunagi nii näinud.

Ta oli pilves ja ütles ainult:

— Jumalaga, lapsed! Ma tulen varsti tagasi. Lähen ministri juure.

Aga ta ei tulnud enam tagasi.

MONARHISTI TAPJA KOHTU EES.

Nagu teada, langes Prantsuse monarhistide erakonna üks agaramaist tegelasist, Marius Plateau, 20-aastase naisanarhisti Germaine Berton'i käe läbi. Surmakuul oli määratud küll monarhistide peamehe Léon Daudet' jaoks, kuid tabas eksikombel Plateau'd. Jõuluõhtul peeti tapja üle kohut, kus ta õigeks mõisteti, mis Prantsuse kui ka muudegi maade parempoolses ajakirjanduses suurt pahameelt sünnitas, kuna teisiti mõtlevad ringkonnad õigeks mõistmist heaks kiidavad.

Kõikjal, eriti muidugi Pariisis, nii palju kihavust sünnitanud kohtupidamist kirjeldab üks pealtnägijaist järgmiselt:

„Kaebealune tunnistas end tapmises süüdlaseks.

„Kas kahetsete oma tegu?“ küsis kohtu eesistuja.

„Kahetsen, et tapsin Marius Plateau ja mitte Léon Daudet,“ vastas kaebealune.

Kogu protsessi kestusel ei kaotanud ta rahu. Ta ei püüdnud midagi seletada ehk ennast kuidagi moodi vabandada. Ka ei süüdistanud ta kedagi teist, vaid ainult iseennast, ja oli valmis kogu vastutust üksi kandma. Ta viimne sõna oli: „Mul pole midagi tagasi võtta, ega midagi juure lisada.“

Ainult kord tulid talle pisarad silmi: kui ta onu, tubli mees provintsist, oma vandes seletas, et Germaine sugugi halb laps pole olnud, kuid et talle liig vähe armastust olevat osaks saanud. See tunnistus oli nagu jätkuks kaebealuse sõnadele, mida ütles, kui talle ta ema kurje kirju ette loeti: „Olin kümneaastane, kui mu ema mind viimast korda suudles.“ See polnud kibedalt öeldud, veel vähem paluvalt. Oli vaid lihtne ütelus, lühike ja asjalik. Kuid ometi leidis vaikne kaastunne sellest lihtsast ütlusest endale meeoluliks pinna. Hakati lähemalt tähele panema tütarlast, keda „Action Française“ (monarhistide häälekandja) lehekülgedel loomaliku mõrtsukana kirjeldatud ja kes ise end ühes oma kirjadest „mustaks neitsiks“ nimetanud.

Must neitsi? Kahjuks ei küsinud ei eesistuja ega ka kaebajad, mida selle romantilise, kinoromaanilise nimetuse all mõista tuleb. Muidu oleks Germaine Berton oma trotsivas otsekohesuses vististi vastanud, et ta isegi hästi ei tea, mida selle nimega öelda tahtis, kuna ta ei must ega ka nii öelda neitsi pole. Oma poliitiliste vaadete poolest oli Germaine nii punane, et ta oma meelsuses hõõguvat revolutsionäärsust isegi veripunase pluusi abil väljendada armastas, mispärast teda talle tuttavais ringkondades „daamiks punases“ nimetati. Tema vaadetele kodanlisele moraalile polnud midagi tegemist neitsilikkude tunnetega. Nii mõnegi selt-simehega on Germaine aset jaganud, ja mitte ainult selleks, et armastada, vaid sageli just selleks, et endale võimaldada igapäiseid elamistingimusi. Loeti ette kiri, mis küll pastori tütarde jaoks pole, aga ta on dokument...

„Olime kolmekesi voodis... Mul oli häbi ja oli ka vastik, kuid oli siiski parem, kui kuulata majaperemehe toorest häält, kes üüriraha nõuab...“

Vaene tüdruk! Meie ei viska kivi. Kuid „must neitsi“? Sellega ei tahtnud sugugi sobida Germaine Berton'i välimus. Temas polnud midagi uhket ja kohutavat, nagu seda mõningad kirjeldanud. Mõrtsukas näis seminaristina, kes eksamikomisjoni ees peab näitama, mida õpinud on. Väike, sale, lühikeseks lõigatud juustega, seljas lihtne hall pluus laia valge kraega, musta kunstniku-kaelasidemega. Oli tunne, nagu ei peaks kohtunik temalt küsima: „Kas tapsite Marius Plateau?“ vaid: „Mis aastal sündis Chateaubriand ja mida teate tema töist jutustada?“ Iga kord, kui ta kaebealuse kohale tuli, võttis kübara peast, võttis taskust kammi ja peeglike, seadis kiiresti korda juuksed ja asus oma kohale. Kõigile tunnistajaile ja kohtunikele vaatas tähelepanelikult otsa ja vastas külma häälega kõige intiimsemailegi küsimistele. Germaine Berton oli huvitavaim kuju kogu kohtusaalis psühholoogile, mitte aga rahvakohule. Tollel oli vaadelda teisi inimesi, kes kogu

kohtupidamisele palju tähtsamad olid kui väike Germaine Berton, kes juhuslikult Marius Platteau oli tapnud, sest et ta Léon Daudet'd ehk Charles Mouras'd tappa ei saanud!

Ühes kirjelduses öeldakse kaebealusel muu seas järgmist: „Ta on kahtlemata intelligent, on palju lugenud ja oma aastate jaoks on tal väga mitmekesine minevik selja taga. Tema ema, kooliõpetajanna, saatis tütre kunstikooli, kuid ei hoolitsenud tema eest põrmugi. Toursis sattus Germaine anarhistide hulka ja sai ise anarhistiks. Pariisi tagasi tulles liikus ta kabareeartistide ja anarhistlikkude tegelaste ringides, kirjutas broshüüre ja ajaleheartiklid.“

Keegi teine kohtupidamisel olnud ajakirjanikest ütleb noore anarhistidekangelase kohta järgmist: „Germaine Berton pole mingi Charlotte Corday (Suure Revolutsiooni tegelase Marati tapja) ega mingi „must neitsi“, vaid väike, hüsteeriline tüdruk, anderikas ja aus, takistusest ühest äärmusest teise paisatud, kuna puudus käsi, mis ta enda käsi oleks kinni hoidnud. Kohtupidamise algul tsiteeriti lauseid tsüünilisest kirjast, mida ta kirjutanud, hiljem aga tema ühest teisest kirjast, kellegile heategevale nunnale kirjutud, milles ütleb: „Olen meie Jeesuse Kristuse nimel Teie õnnetu, kannatav laps...“

Sedelil, mida G. Berton, kui ta pärast oma kuritööd enesetapmis-katse tegi, oma seltsimeestele jätta kavatsenud, seisab: „Õelge kõigile, et olen surnud anarhistliku propaganda nimel.“

Kogu kohtupidamine oli täis igasugu vahejuhtumisi ja üldiselt ärev, kuna ju kohtusaalis publikut kuni kaitsjate ja kohtunikudeni, leidis inimesi nii väga mitmesuguse poliitilise meelsusega.

Kaebealuse kaitsja Torrès, kes oma mõju-rikka kõnega kõigi vastaste-kõnelejate sõnade mõju lammatas, ütles muu seas: „Ärge vaa-dake selle tüdruku silmi, mis külmad ja trotsivad näivad. Germaine Berton pole tundmus-teta mõrtsukas, nagu „Action Française“ teda näidata püüab. Väike tüdruk süüpingil, keda kaksteist kuud juba tunnen, tahan öelda, millest sa püüad vaikida? Olen sageli näinud, ku-

su raudriie sulas. Olen näinud, kui sa tasa nutsid, kui su ema sind üksi jättis. Olen kuulnud, kuis sa pahaselt protesteerisid, kui sõbrad sulle nõu andsid ennast haigeks teha, ja kui su vaenlased tõendada püüdsid, sa olevat oma teo teiste käsul korda saatnud. Väike tüdruk, sa pole mingi revolvräkangelane, kuid oled kangelane kannatuses: sa tahtsid üksi süüpingil istuda, nagu sa eluski üksi oled jäänud. Nii noor ja nii üksi! Su neiuena esimesil päevil oled nägema pidanud sõjakoledusi, mis tugevaid mehigi hullumeelsuseni on viinud. Sina aga oled üksi ja väliselt tugevaks jäänud. Alles käesolevail tundidel oled näinud, et sa oma kaheküm-nendas aastast mitte enam üksi pole. Kõrgemeelsed mõtlejad, hinge tundvad luuletajad, riigimehed, keda rahvas usaldab, on su kõrvale astunud. Tahan seda öelda, mida ükski võim sinult ei suuda välja meelitada, väike ja trotsiv tüdruk, Germaine Berton: su tegu pole enam võimalik karistada, sest karistus ja kahetsus on su südames juba alanud!“

Muidugi olid süüdis-tuskõned ka monarhistide poolelt väga ägedad, kusjuures poliitilisele pinnale sattudes palju ärevaid mõttevahetusi tekkis.

Nii seletasid monarhis-tid, vahe nende ja anarhistide vahel seisvat ainult selles, et revolutsio-näärde võim mitte korra,

vaid korratuse teenimises seisvat, mitte eramanduse, vaid varguse, mitte autoriteedi, vaid anarhia, mitte isamaa, vaid vaenlase austamises.

Kaebealuse enda kohta ütles riigiprokuröör Sens-Olive: „Tema tegu on puht-anarhistlik, kuid anarhism on talle sageli ainult egoistlik-kude sihtide saavutamiseks ja inetute tungide varjumantliks olnud! Germaine on lapsest saadik paha loomuga!“

Kuid kohtuotsus tehti siiski kaebealuse kasuks ja tema kaitsja Torrès nõuande järele, kes oma kõne lõpul hüüdis: „Mõistke kaebealune vabaks, kuna tema karistus isegi juba on alanud. Germaine Berton tahtis oma kuri-teo järele ise ennast tappa, kuid surn ei tulnud. Mõistke ta vabaks, sest et Jaurès'i tapja Vil-lain vabaks mõisteti. Jaurès tapmisest saadik

Germaine Berton.

on kohutav arve tasa teha olnud. Üle vägivallategude, üle viha kostab hää: „Rahu kõigile, õiglust kõigile!“ Ma ei ülista Germaine Berton'i. Ei mingit au sellele, kes on tapnud!

Aga selleks, et verevalamine kord lõpeks, on tarvis, et Germaine Berton seltsiks Villain'iga täna õhtul andeksandmises ja homme unustuses!“
A-a.

POOLA GRAAFILISE KUNSTI NÄITUS.

ALFRED VAGA.

Graafiline kunst on kujutava kunsti raskem ala, jäetud täiesti sööti meie oma kunstnikkude poolt, kui mitte lugeda üksikuid arglikke ja dilettantlikke katseid. Sellepärast pakub praegu Toompeal provintsiaalmuuseumi ruumides avatud Poola graafilise kunsti näitus kahekordset huvi, — tutvustades meid Poola graafilise kunsti saavutustega annab ta ühtlasi võimaluse näha töid, ja nimelt väärtuslikke töid kunstialalt, missugune üldse ei eksisteeri meie kujutavas kunstis.

Üldmulje näituselt, millel on esitatud kokku 27 kunstnikku üle saja tööga, on kõigiti rahuldav, — siin ei tarvitse vaatelejal otsida häid töid halbade hulgast, nagu meie oma kunstinäitustel, vaid just vastupidi — asjata otsid heade hulgast halbu, sest iga esitatud kunstnik valitseb oma kunstis kõige vähemalt ikkagi tehnilise külje üle — nähtus, milleni seni jõudnud

pole ainsamgi Eesti kunstinäitustest. Nii tuleb seda Poola kunstinäitust sündmuseks lugeda meie kahvatus kunstielus.

Kõige andelisem ja tehniliselt tugevam on teiste hulgas Vladyslav Skoczylas. Tema meisterlik puulõige numbri all 81 ja eau-forte nr. 79 („Talupojatüübid Tatrast“) on kahtlemata väärtuslikumad tööd näitusel, mis-sugused koos sama kunstniku teiste paremate puulõigetega — „Püha Sebastjaniga“, „Talupojatüübiga Tatrast“ nr. 73, „Dei gratia'ga“ ja „Meeleheitega“ esinevad näituse kõrgemate kunstiliste saavutustena. Samuti on hästi õnnestunud ka selle kunstniku teised puulõiked, kuigi nad varju jäävad tema eelmimetatud parematele töödele. Üldse ilmutavad aga kõik Skoczylas'e tööd harukordseid tehnilisi võimisi, peenelt arenenud maitset, suurt andi kompositsioonis ja süvenemist kujutatavate ainete

L. Vyczolkovski. Danzig. (Litograafia.)

iseloomu, missuguste omadustega ainult võimalik jõuda on sarnaste hiilgavate tagajärgedeni sarnasel raskel kunstialal, nagu seda on eriti puulõige.

Hästi on näitusele esitatud ka eau-forte. Selle kunstiala harrastajaist tuleb kõige pealt nimetada Sofja Stankievicz'i, kelle kolm tänavamotiivi Varssavist (nr. 89, 90 ja 91) Skoczylas'e „Talupojatüüpide“ nr. 79 ja 81 kõrval pikemaks tähelepanu köidavad nii oma meisterliku tehnikaga kui ka jõuliselt kooskõlastatud must-valge kontrastkäsitusega. Tema peenemaitseline ja stiilikindel „Talu“ kuulub kõige paremate väljapanekute hulka litograafias, peegeldades ühtlasi selle kunstniku püüdumist uute väljendusviiside poole. Tugevad meistrid eau-forte'is on samuti V. Konieczny (meesportree nr. 25), J. Lopienski (maastik nr. 20), A. Kamenski („La morgue“ nr. 19 ja 30) ja mõned teised, kelle kunstilised idud aga siiski kergekaalulisemad neist, mis väljenduvad Skoczylas'e toodangus.

Kõige nõrgem ala näitusele on litograafia, — mitte tehniliselt, sest nagu juba tähendatud, on kõigil esitatud kunstnikel tehniline külg kindel, vaid ülesseatud teadlikkude kunstiliste ülesannete poolest. Kõik see, mida pakuvad väljapanekud litograafia alal, välja arvatud eelnimetatud Stankievicz'i „Talu“ ja Jarocki „Portree“ ning tingimisi ka Vycolkovski Danzigi motiivid nr. 107, 108 ja 109 ning „Talu-mees Tatrast“, on vaatamata hea tehnilise, paiguti virtuositeeti ulatava kooli peale siiski liig pealiskaudne, liig pinnaline, et suudaks kauemaks fikseeruda mälestuses. Lehitsedes mappe leiad aga ootamata ühe suureväärtusliku meistritöö, mis vastandina teiste litograafide väljapanekutele rahuldada suudab kõige nõudlikumatki kunstitundjat. See on Kovarski „Vanaeide pea“. Jääb arusaamatuks, miks ei ole see töö teiste seas välja pandud, miks ei ole üldse esitatud see andeline meister, — väljapanekute üldine tasapind oleks selle läbi arvatavasti tuntuvalt tõusnud.

Vaatamata kõige peale ilmutab näitus siiski kõrget kunstikultuuri, mis eestkätt tingitud sellest, mille hädatarvilikkusest arusaamiseni meil kahjuks küllaldaselt määralt jõutud pole — heast arenenud tehnilisest koolist. Just tehnilise kooli, tehniliste võimete puudumine on meie kunsti nõrgem külg, mille põhjus arusaadav, kui meele tuleb, et ainult mõned üksikud meie kunstnikkudest enam-vähem laialisema ja süstemaatilise kunstilise hariduse omanud. Kuid ei ole märgata olnud, et meie kunstnikud, eriti nende

noorem põlv, peale paari erandi, oma energia juhtinud oleks tehniliste võimete arendamisele, vaid just vastupidi on nende hulgast arvamisi kuulda olnud, et suur tehniline oskus segab loomisvõime otsekoheksmaid intensiivseid avaldusi võltsitud kujul esinemast. Selle juures unustatakse aga, et tehnilise oskusega kunsti olla ei võigi, et just tehnilised võimised on esimeseks tarvilikumaks ja kõige tähtsamaks eelduseks kunstitöö loomisel, et ka erakordselt suur and tehnilise oskuse puudumise tõttu halvatakse, kuna aga isegi andevaene kunstnik nende valdamise juures palju korda võib saata. Selgesti tõendab seda muu seas just Poola kunstinäitus, ning selle tõttu on meie kunstnikudel kui ka kõigil kunstist huvitatuil sealt palju õppida.

Ühes asjas ei tohiks meie aga midagi sellelt näitusele eeskujuks võtta — nimelt näituse korraldamises. Minule on täieliseks mõistatuseks, mispärast on näituse korraldajad tarvilikuks arvanud väljapanekud üles riputada mitte autorite järele, vaid kõik tööd segamini. Maalide näitusele on see loomulik, on tarvilik, sest ülesriputamise kord on seal tingitud maalide üldisest iseloomust, eriti nende koloriidist, — graafilise kunsti näitusele aga, kus esinevad peale väheste erandite ainult ühetoonilised (must-valge) väljapanekud, ei ole see millegagi põhjendatud ning raskendab ainult vaatlejal ühe või teise kunstniku toodangu lähemat tundmaõppimist. Kui sellele halbusele juure arvata veel mõned valesti nummerdatud ning mõned nummerdatud, kuid nimekirjas tähendamata jäetud väljapanekud, siis peaks selge olema, et sarnane korraldus ka kõige vähenõudlikumat arvustust välja ei kannata.

Käesolev Poola graafilise kunsti näitus on Austria kunstinäituse järele teine välismaalaste kunstinäitus meie kodumaal, — kolmandaks tuleb lugeda praegu Tartus avatud Balti riikide kubistide näitust ning kuuldavasti on lootust, et meid lähemal ajal külastab ka Prantsuse kunstinäitus. See nõuab uuesti küsimuse ülesvõtmist — kas ei oleks ka meil aeg välismaadel tegelikult tõendada oma kunsti olemasolu? Mõne kuu pärast sõidavad meie sportlased Pariisi demonstreerima meie kehakultuuri arenemist ja jõulikkust, kas ei peaks ühinema nendega ka meie vaimukultuuri kandjad — meie loovad kunstnikud? Asjatundliku vaaliku juures võiksime kahtlemata kokku saada näituse, mida meil häbeneda ei tarvitseks, sellest oleks aga praegu küllalt — võistlusest kunsti alal ei või meie poolt arusaadavalt vähematki juttu olla.

EESTI MAJANDUS SÕNAS JA PILDIS.

KEEMIALABORATOORIUM „MEDIKON“.

Kuni ilmasõja lahtipuhkemiseni varustas Saksamaa suuremalt jaolt Venemaad ning seega muudugi ka Eestit keemiaainetega ja arstirohtudega; ainult suuremates linnades oli algus pandud laboratooriumidele farmatsöitliste ja kosmeetikapreparaatide valmistamiseks.

Ühe esimesist, kui mitte esimese, keemialaboratooriumi praegusel Eesti riigi territooriumil asutas 1904. aastal proviisor H. Saat oma I järgu apteegi juures Raplas, mille ta 1914. a. Tallinna üle tõi ja „Medikon'iks“ nimetas. Tolleaegset laia Venemaad kaubaturuna ar-

tosta. „Medikoni“ põhimõte on ärilise huvi kõrval kodumaa farmatsöitliste ja kosmeetikapreparaatide tööstust niivõrd tõsta, et nende väljamaalt sissetoomise tarvidus kaoks, ja peab tunnistama, et see püüd tagajärgi on annud, sest meie maa tooted sellel alal ei jää väljamaa kaubast taha ja on sisu poolest nendest isegi ees, sest et meie veel kõiksuga „ersatz'ideni“ jõudnud ei ole ja ka sinnapoole ei tüüri.

„Medikoni“ peaulesanne on rõhku panna kauba headusele, odavusele ja väljanägemisele, selle tõttu on tema

„Medikoni“ kontoriruum kaubaproovidega.

vesse võttes leidsid prov. H. Saat'i laboratooriumis valmistatud arstirohud ja rohuseebid nõudmisi kuni Ida-Aasiasse. Sõja- ja okupatsiooniajal oli raske tööstust laiendada, puudusid tooresained ja korralik pakkimismaterjal, nagu klaasid, karbid jne.; rahuldab juba, kui tööstusel võis hinge sees pidada. Eesti riigi loomisest peale ja järgmisel aastal avanes võimalus ettevõtte laiendamiseks, mille peale ta osauhisuseks ümber muudeti, millesse kuulusid 3 arsti ja 3 apteekrit.

1920. aastal võttis „Osauhisus keemialaboratoorium Medikoni“ kaubandus-tööstusministeeriumi ettepanekul I Soome messes Helsingis osa, kus tema väljapanekud, eriti piiritusega valmistatud arstirohud, vastavat tähelepanu äratasid. Aastal 1922 läks „Medikon“ endise omaniku kätte tagasi, mis ajast peale tema laiendamise ja täiendamise peale kõige suuremat energiat kulutatakse. Selleks otstarbeks on omanik reise mitmesse Lääne-Euroopa riikidesse teinud ja kõiki kogemusi ning näpunäiteid arvesse võtnud, et tööstust ajakohasele kõrgusele

tooted, nagu ferratol, siroliin jne. üleriiklise tähtsuse omandanud ja igalpool saada. Medikoni preparaadid krooniti Tallinnas 1922. a. I auhinna.

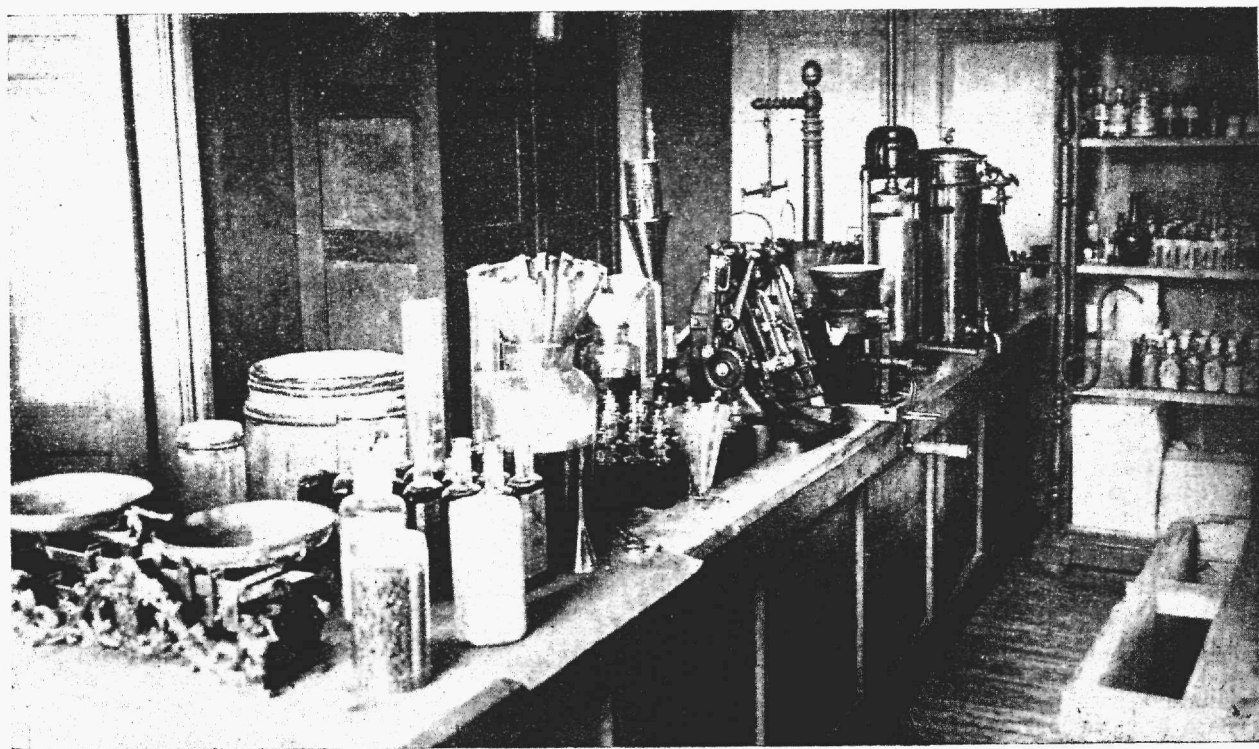
Keemialaboratoorium „Medikon“ kuulub kesktööstuse alla, asub oma neljakordses kivimajas Tallinnas; ruumid kui ka ehitusplatsi suurus võimaldab tööstust tulevikus märksa laiendada, kui tingimised väljaveoks paranevad. Tööstuses on tarvilikud aparaadid ja masinad olemas, mis kaupa valmistada võivad üle kodumaa tarvituse. Masinad käivad elektrijõul.

„Medikoni“ osakonna ülesanne Berliinis, oma majas, on peaaesjalikult kaubaturgude otsimine Lääne-Euroopasse ja üle mere, kusjuures tellimiste täitmine sünniks Eestist; peale selle kuulub Berliini osakonna alla tarvilikkude tooresainete muretsemine kasulikuma tingimusi, mis kauba valmistamise kohta tähtsusetu pole; praegused segased ajad Saksamaal ei jäta ka siin oma mõju avaldamata.

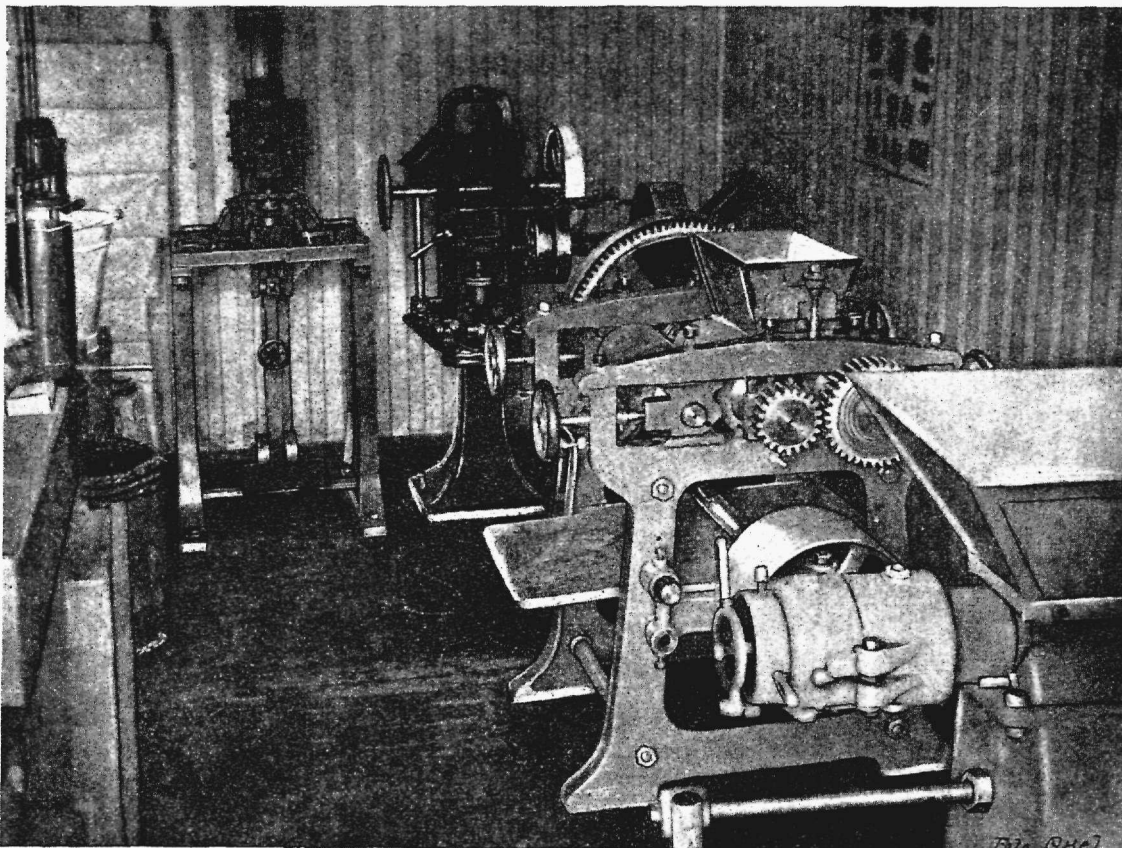
Lõpuks olgu siin veel tähelepanu juhitud raskustele,

„Medikoni“ laduruumid.

„Medikoni“ tööstuseruum.

„Medikoni“ masinaruum.

millega keemiafarmatsöitlistel ja kosmeetikalaboratooriumidel Eestis võidelda tuleb: Esiteks veetakse väljamaalt sisse aineid, mida kodumaal paremas headuses valmistatakse, muu seas tuuakse ka kõiksugu panna, aga „väljamaa kaubana“ leiavad nad siiski ostjaid.

Teiseks peaks tähendatud laboratooriumid piiritust sama hinnaga saama, nagu seda saavad praegu apteegid, see võimaldaks arstirohte ja teisi tooteid rahvale odavamalt müüa ja võistlust välja kannatada.

MÕNDASUGUST.

Vandumisvastane selts Itaalias.

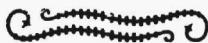
Itaalias tegutseb, nagu Inglise lehed Roomast teatavad, juba kaua aega selts, kes endale on ülesandeks teinud vandumist kui ka inetuid, kõrva ning moraali haavavaid kõnekäänne võõrutada. Pärast sõda on selts oma tegevust pidanud laiendama, kuna laialised hulgad kaitsekraavidest eriti ülbeid väljendusi ja rumalaid lauseid on kaasa toonud ning nende sagedase tarvitamisega läbikäimise tasapinda koguni madalale ähvardab viia.

Et liikumisele enam hoogu anda, on viimasel ajal sellele välja mindud, et kapitaali koguda madonnakuju heaks, mida Milanos ühele suurele platsile püstitada kavatakse. Igalpool üle kogu maa, eriti aga Toskanos, kus vandumiskomme iseäranis sügavale on juurdunud, peetakse kihutuskoosolekuid, millel saadikud ja senatorid kõnesid peavad ja mida harilikult vandumisvastase hümniga lõpetatakse. Mussolini valitsus püüab

seltsi igapidi toetada ja kaasa aidata kõnet ja kombeid puhastada püüdvale liikumisele. Nii on Prata di Pordenone fascistlik sektiioon otsustanud igahüht, „kes Jumalat vandumise ja inetute kõnekäänude taryitamisega haavanud“, 5-liirilise rahatraviga karistada.

Uinutamine elektrivoolu abil.

Tuntud füüsikerid on konnade, kalade ning teiste vähemate loomadega katseid tehes püüdnud tähele panna, missugust mõju elektrivoolud nendele avaldavad. On selgunud, et nõrk vool näiteks kaladele ja konnapoegadele uinutavalt mõjub, kui looma pea positiivse pooluse poole pöördud on, on ta aga pöördud negatiivse poole, siis mõjub vool virgutavalt. Rütmiliselt katkestatavate vooludega võib imetajaid loomi ja isegi inimest uinutada, kusjuures uinutamine organismile mingit paha mõju ei avalda.

N A L I.

Noorel abielumehel on paha komme öösel unes kõneleda. Neis öiseis monolooges kuuleb noor naine sagedasti nime „Irene“. Lõpuks pärib ta mehelt järele, kes see Irene õieti olevat. „Ah,“ vastab mees, „mul oli kord hobune ja see on tolle hobuse nimi.“

Hiljem, kui mees kord koju tuleb, ütleb naine: „Hans, täna käis su hobune kaqs korda siin ja päris sinu järele.“

Kinnitusagent: „Lähemal päevil lõpeb teie kinnitustähtaeg, herra Torma.“

Torma: „Väga hea. Juba kümme aastat olen teie kinnitusseltsis kinnitatud ja mulle pole midagi juhtunud. Nüüd juba tahan mõnes teises seltsis õnne katsuda!“

Daam: „Ei tea, miks, kuid ikka, kui laulan, tulevad mulle pisarad silmi. Mis peaksin küll selle vastu tegema?“

Herra: „Pange endale järgmisel korral vatti kõrvadesse.“

Täpselt. Väike koolipoiss kirjutab kirjatõös „Noa elu laevas“: „... Ja ühel hommikul läks Noa kalu püüdma — aga ainult viieks minutiks.“

Kooliõpetaja küsib imestanult, miks nii täpne ajamääramine.

„Tal oli ju ainult kaks ussi laeval kaasas,“ vastab poiss.

„No teie kaksikud teevad vist küll öösel nii palju kisa, et teie und silma ei saa.“

— Pole just väga väga, sest üks neist karjub nii kõvasti, et teise häälitsemist sugugi kuulda pole.

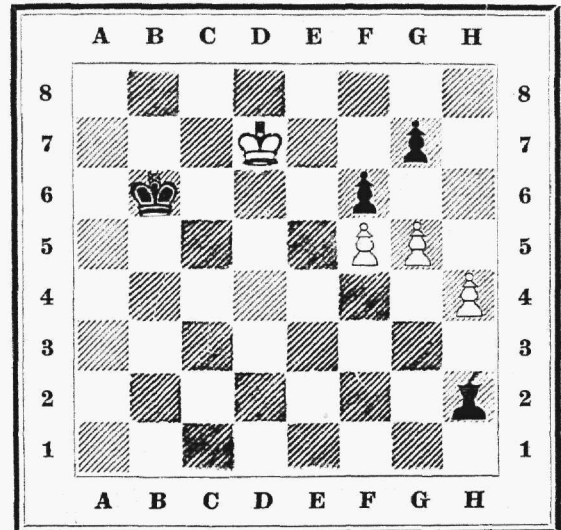
M A L E.

Ü l e s a n n e N r . 3 .

Kokku seadnud J. Leenhouts.

(Haagis.)

Mustad.

Valged.

Valged: K d7, S f5, g5 ja h4.

Mustad: K b6, O h2, S f6 ja g7.

Valged algavad ja võidavad.

„Ei tea, mis peaksime tegema, kui vanaks saame?“
 „Teeme nagu kõik, hakkame noortele moraali õpetama.“

Mis on iludus ja kuidas iludust omandada?

Iludus on tähtis kink tema õnnelikule omanikule. Iludus on jõud, mis aitab võimule. Iludusele ei suuda vastu panna noor ega vana. Loodus on kõiki iludusega enam-vähem varustanud, kuid ilu on türike ja närtsib peagi, kui ta eest hoolt ei kanta. On kuritegu enese vastu iluduse eest mitte hoolitseda, ja arusaamata, kuidas iludust isegi hävitatakse.

Ihus nahajume, puhas ja rõõsk, nagu nooruses kunagi, ilusad lumivalged hambad, paksud pehmed juuksed on iluduse ja ühtlasi ka tervise tundemärk. Tuleb tingimata rohkem rõhku panna naha ravitsemise peale. Meie nahk on nii täielikult kokku seatud, et ta kõiki oma tähtsaid ülesandeid täita suudab; ta hoiab meid külma ja sooja eest, kaitseb pisielukatest ja toimetab hingamist naha läbi. Seda kõike võib ainult terve nahk korda saata. On nahk millegi läbi rikutud, siis ei suuda ta oma ülesannet täita ja inimest ootab hädaoht.

Kõige rohkem rikutakse nahka halva seebiga ja seda tehakse igapäev. Seep seisab koos seebikivist ja rasvaollustest ja peab täiesti neutraal olema; ta ei tohi mingil tingimisel vaba seebikivi sisaldada. Vaba seebikivi tõmbab naha seest rasva välja, teeb naha kuivaks ja karedaks; nahk hakkab kõõmama, pakatab, närtsib ja muutub vanaks ja kollaseks. Niisugune nahk on inetu ja tervishoidliselt kardetav. Pidagu seda igaüks meeles.

I. Naharavitsemine.

Kõrgeväärtusline tualettseep, mis vastab täiesti kõigile nõuetele, on kuulus

Iluduse seep Ideal „SANITAS“.

Iluduse seep **Ideal „SANITAS“** on kõige puhtamast materjaalist elektri-jõumasinatega asjatundja valve all valmistatud.

Iluduse seep **Ideal „SANITAS“** on täiesti neutraal, seega nahka ei, riku, vaid parandab teda tuntavalt.

Iluduse seebi **Ideal „SANITAS“** mõju naha peale on suurepärase ta kaotab mustused naha pealt ja kõik, mis näo jume, ilu ja nahka võiks rikkuda.

Iluduse seep **Ideal „SANITAS“** teeb naha sametpehmeks, ilusaks, värskeks ja rõõsaks. Tema värskendav mõju naha peale edendab naha hingamist, ja on seega tervishoidliselt soovitatav.

Iluduse seep **Ideal „SANITAS“** vahutab hästi, peab kaua vastu, mille läbi ta odav. Pesemise juures avaldab head magusat kauakestvat lillelõhna. Kõik, kellel õrn nahk on, kõik, kes oma ilu rikkuda ei taha, kõik arusaajad tarvitavad igapäev ainult

Iluduse seepi **Ideal „SANITAS“**.

Hoiatus: Sõna „SANITAS“ — tervis — on Kaubandus-Tööstus Ministeeriumis patenteeritud, sellepärast nõudke ostmise juures nimelt iluduse seepi **Ideal „SANITAS“** ja vaadake, et nimi „SANITAS“ ka tõesti peal on.

MEDIKONI METAMORFOSA-SEEP.

Muidu iseenesest ilusajooneline nägu võib vastikuks muutuda, kui ta puhas ja libe ei ole, vaid kõiksugu vistrikkudega, tედretähtedega jne. ülekülvatud on. Need tulevad tingimata kõrvaldada. Harilik seep siin ei aita, on tarvis pruukida eht rohuseepi, mis asjatundja poolt selleks valmistatud. Ainuke hea iluduse rohuseep, mida igaüks pruukima peaks, on **Medikoni Metamorfosa-seep**, milles ka kõige paremad rohud iluduse ravitsemiseks peituvad, ja nendest ei käi ükski teine üle. Sellepärast tarvitatakse kõrgeväärtuslist **Medikoni Metamorfosa-seepi** vistrikkude, vinnide, tედretähtede, koldse-plekkide, kõõma, higi ja päevitamise vastu väga hea tagajärjega.

II. Juuste ravitsemine.

Pikad juuksed, paksud patsid, toredad frisuurid.

Pikad ja pehmed juuksed ja paksud patsid annavad ilusa meeldiva väljanägemise. Vanasõna ütleb: üks naisterahva juus tõmbab rohkem kui sada köit. Arusaajad naised hoolitsevad oma juuste eest tarvilisel määral, kuid paljud ei tea, et vähese vaevaga võib juuste ilu palju tõsta. Isegi lühikesed, hõredad ja karmid juuksed võivad ravitsemise läbi palju paraneda ja võita.

Juuksed murduvad ja otsad lõhkevad.

Kui juuksed murduvad ja otsad lõhkevad, siis puudub neil toitev aine. Siin peab peanahka ja juukseid sisse määrima igapäev üks kord „**Briolin Medikoni**ga“, mis teeb juuksed pehmeks, neile ilusat loomulikkust läiget andes.

Kõõm peas, juuksed kukuvad välja.

Kui peas kõõma on, siis kukuvad juuksed alati välja. Õpetus: Peanahk ja juuksed pestakse õhtul hästi puhtaks sooja vee ja hea seebiga („**Ideal Sanitas**“), kuivatatakse käterätikuga ära ja hõõrutakse Pariisi juusterohuga „**Ideal Medikoni**ga“ sisse. Järgmisel hommikul, kui juuksed kuivad, määratakse peanahk ja juuksed sisse rohuga „**Briolin Medikoni**“.

Seebiga pesta tuleb pikki juukseid üks kord nädalas, lühikesi igal õhtul, sissehõõruda rohuga „**Ideal Medikoni**ga“ aga igal õhtul kuni kõõm kadunud. **Brioliniga** tuleb määrida kuivi juukseid igal hommikul, rasvaseid harvem. Sel teel hävitatakse kõõm täiesti, kasvatatakse ilusaid juukseid ja hoitakse neid väljakukkumise eest.

Hallid juuksed.

„**Hallid juuksed**“ teevad vanaks, öeldakse, kuigi inimene ise ennast vana ei tunne.

Juukse värv „**Rekord Medikoni**“ värvib juuksed pesueht: blond (kollakas), pruun ja must.

Tervishoiu peavalitsuse loaga valmistatud.

Väga otstarbekohane ja soovitatav.

Värvimine lihtne, õpetus igas karbis ligi.

III. Hammaste ravitsemine.

Vastik lõhn suus.

Hammastel on tervishoidlikult suur tähtsus.

Puudulikud hambad ei suuda toitu peeneks närida, mis seedimise peale õige kahjulikult mõjub. Kui hambaid hoolega ei puhastata, hakkavad söögijätised hammaste vahel pisielukate abil käärima ja mädanema ja suhu tekib vastik lõhn.

Mustad hambad.

Ühtlasi hävitavad hapniku hamba emaili, hambad muutuvad kollaseks, mustaks ja pudenevad välja.

Kõige parem abinõu hammaste puhastamiseks ja alalhoidmiseks on tingimata „**Medikoni**“ hambapulber. Ta on valmistatud parematest ainetest viimase teaduse alal, teeb hambad lumivalgeks, hoiab emaili, desinfitseerib suud ja igemeid, sealjuures — hammastele kahjulikku hambakivi ja hapet — ära hoides. Eht „**Medikoni**“ hambapulber kannab vabriku märki: „laev punase ankruga“.

Hambakreem „**Euthymol**“ ilmus Ameerikas ja leidis meie juures imestamisväärta poolehoidu.

Hambakreem „**Euthymol Sanitas**“ on oma õnneliku kokkuseade ja rohtude valiku kui ka headuse poolest väljaspool võistlust, mispärast seda soojalt igaühete soovitate.

Kõik rohud on I auhinnaga kroonitud ja paremates apteekides ja rohukauplustes saada.

TALLINNA KREDIIT PANK, A/S

Suur Karja tän. 23, oma majas.

AKTIVA.

Äriseis 31. detsembril 1923. a.

(BRUTTO) PASSIVA.

Kassa ja arved teistes pankades	Mk.	18.911.737.45
Väärtpaberid	"	2.550.304.36
Laenud	"	246.486.470.33
Korrespondendid:		
„Loro“	Mk.	13.351.488.47
„Nostro“	"	21.652.029.18
Osakondade arve	"	35.003.517.65
Liikumata varandus	"	2.492.436.18
Kulud	"	10.328.619.61
Kulud	"	14.797.173.95
Makstud 0/0 0/0 ja komisjon	"	6.446.784.74
Muud aktivad	"	4.913.619.54
	Mk.	341.930.663.81

Aktiikapitaal	Mk.	30.000.000.—
Tagavarakapitaal	"	14.348.411.83
Hoiusummad	"	153.068.262.25
Korrespondendid:		
„Loro“	Mk.	15.030.665.36
„Nostro“	"	7.582.346.55
Osakondade arve	"	22.613.011,91
Laenud teistes pankades	"	2.566.683.13
Saadud 0/0 0/0 ja komisjon	"	76.093.318.50
Muud passivad	"	32.804.817.08
	"	10.436.159.11
	Mk.	341.930.663.81

Juhatus.

Elukutselistele ja asjaarmastajatele päevapiltnikkudele

päevapildi-plated, gaas- ja broomhõbeda paberid ning postkaardid, sel alal tarvitud rohud, grupi- ja kabinettkartongid, bätten- ning toonpaberid.

Võtan vastu asjaarmastajate ülesvõtteid ilmutamiseks ja kopeerimiseks.

Pime tuba soovijatele tarvitada. Kõik kaubad enne müüki järel proovitud. Hindnad kõigist odavamad!

Päevapildi-tarbeainete kauplus

„FOTO-TURG“

Tallinn, Rataskaevu tän. nr. 2. Telefon 17-64.

„A G U“ 1923.

I aastakäik

on kõigehuvitavam raamat, mis mineval aastal ilmunud. Ühtlasi on ta kõige pildirikam ja haruldaselt mitmekesise sisuga.

Sisu ei vanane.

Kes 1923. aastal „AGU“ ei tellinud ehk kõiki numbrid ei ostnud, see ostku nüüd terve aastakäik korruga.

Üheski raamatukogus ei peaks „AGU“ 1923, terve aastakäik puuduma.

Hind köitmatult 1400 mrk.

Saada „Päevalehe“ kontorist ja Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse („Päevalehe“) raamatukauplusest, Jaani tänaval, Krediit Panga majas, Tallinnas.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisuse

kirjastusel ilmunud raamatute

nimekiri.

- Jaunart Jauram.** Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 70 mrk.
- Jaunart Jaurami jõngermannid.** Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 65 mrk.
- Jõngermannide jandid.** Lasteraamat. K. A. Hindrey. Hind 60 mrk.
- Minu kodust.** Lasteraamat. J. Lattik. Hind 130 mrk.
- Laste Rõõm.** Laste ajakiri. Toimetaja E. Enno. Hind 15 mrk. üksik nr. Aastakäik köidetult 250 mrk.
- Füüsika.** I, II ja III. jagu. M. Kesküla ja E. Maltenek. Hind I. jagu 300 mrk., II. jagu 180 mrk. ja III. jagu 250 mrk.
- Kaubateadus I.** A. Aljak. Hind 100 mrk.
- Kasvatuse radadel.** Kasvatuse õpetus. C. H. Niggol. Hind 630 mrk.
- Töökool ja õpekoool.** Kasvatusteadusline teos. C. H. Niggol. Hind 50 mrk.
- Parlament.** Riigiteadus. H. v. Gerlach. Hind 35 mrk.
- Kuidas kunstlikult nooreks saada.** Loodusteaduslised uurimised. Professor Steinach. Hind 30 mrk.
- Minu mälestused.** Adm. Joh. Pitka memuaarid. Hind 225 mrk.
- Sõda Landesvehriga.** J. Poopuu. Hind 100 mrk.
- Nipet-Näpet.** Legendid, anektoodid ja tõsijuhumised. A. Jürgenstein. Hind 50 mrk.
- Vähkmann ja Ko.** Fõljeton. O. Luts. Hind 100 mrk.
- Tiibuse Jaak Tiibuse kirjavahetus.** Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. Hind 60 mrk.
- Tiibuse Mari ajalikud laulud.** Ajaloolised humoreskid. A. Kitzberg. Hind 35 mrk.
- Au langenule.** Luuletused vabadussõja kangelastele. A. Kallas. Hind 200 mrk.
- Saatuse tujud.** Jutud Vene-Austria võitlustest Karpaatides. J. Mändmets. Hind 130 mrk.
- Punased lõunast.** F. Grass. Hind 60 mrk.
- Frithjof.** Norra rahvaeepos. Ümber jutustanud P. Grünfeldt. Hind 75 mrk.
- Meie jõumajanduse sihtjooned tulevikus.** Prof. A. Kink. Hind 40 mrk.
- Täielik malemängu õpetus.** A. Burmeister. Hind 135 mrk.
- Poiss ja liblikas.** Novellid. A. H. Tammsaare. Hind 100 mrk.
- Kolm muinasjuttu lastele.** Z. Topelius. Soome keelest M. Nurmik. Hind 50 mrk.
- Mida võiks igäiks suguhaigustest teada.** Dr. H. Rütman. Hind 75 mrk.
- Pärisosa.** Luuletused. M. Under. Hind 85 mrk.
- Käsitöökivi.** Novellid. A. Adson. Hind 85 mrk.
- Eestlaste sugu.** M. J. Eisen. Hind 200 mrk.
- Kaubateadus 2.** A. Aljak. Hind 160 mrk.
- Immensee.** Saksa kirjandus Eesti koolidele. Th. Storm. Hind 60 mrk.
- Kadunud mees.** Ülipõnev jutustus. C. Bridges. Hind 160 mrk.

Pealadus :

Mooses ja prohvetid. Usuteadusline töö. Ed. Tennmann. Hind 200 mrk.

Laenatud naine. Jutustus Ameerika miljonääride elust. O. Höcker. Hind 50 m.

Keedu ja majapidamise juht. A. Tannebaum. Hind 140 mrk.

Marsi elanikud. Humoreskid. Tõnu Tõres. Hind 25 mrk.

Riigielu põhijooned. G. Laurentius. Hind 100 mrk.

Individualism. G. Laurentius. Hind 65 mrk.

Kõlbluse jumal. Näidend. K. Laurberg. Hind 40 mrk.

Pealadus T. E. K.-Ü. „Päevalehe“ raamatu- ja kirjutusmaterjaalikaupluses Jaani t. nr. 6, Krediit Panga majas, ja kõigis „Päevalehe“ abitalitustes. Saadaval kõigis paremates raamatukauplustes.

Ainukene korralikult iga nädal ilmuv rahvalik-teaduslik
ja ilukirjandusline pildiajakiri

A G U

Tellimine 1924. a. peale

Ühe aastaga on ajakiri „AGU“ nii lahkelt vastuvõttu leidnud ja nii rohkesti lugejaid võitnud, et väljaandja osa-ühisus ja toimetus endid kohustatud tunnevad olevat eeloleval aastal veel suurema hoolega ajakirja huvitavuse ja sisu väärtuse tõstmise eest hoolitsema.

„AGU“ on esimesel aastal oma kaastöhisteks võitnud suurema hulga tähtsamatest Eesti kirjanikkudest ja nooremaid ning vanemaid teadlasi. See on vaimliseks kindlustuseks ajakirja „Ao“ väärtuse, mitmekesisuse ja huvitavuse tõstmisel. See võimaldab meile ülesande eduka täitmise: kirjandust, teadust ja kunsti rahvalikul kujul rahva sekka laiali kanda.

„AGU“ toob 1924. a. iga numbriga värvitrukipildi Eesti või väljamaa tähtsamate kunstnikkude maalist. Kuna kunstnikkude pildid muidu kümned või sajad tuhandet maksavad, nende reproduktsioonid aga eraldi ostes sajad margad, saavad „Ao“ lugejad neid ilma hinnata ja võivad nendega oma kodu kaunistada.

Peale selle toob „AO“ iga number hulga pilte kõigist tähtsamatest sündmustest. Iseäranis tahame eeloleval aastal sündmustest ja tegelastest Eestis pilte tuua.

Igas numbris paar **naljapilti**. Igas numbris toob „AGU“ ühe või kaks lühemat **huvitavat juttu**, algupärast või tõlget.

Igas numbris mitu **rahvalik-teaduslist** arusaadavalt ja huvitavalt kirjutatud **lugemist**, mille juures seletavad pildid.

Igas numbris „**Mõndasugust**“, mille alla koondatud huvitavad uudised kõigilt teaduse-aladelt ja igasugu huvitavad lühemad palad, mida keegi lugemata ei jäta.

Valitud **nali** ja **naljapildid** Euroopa parematest naljalehtedest.

Igas n-ris **male**-osakond.

Uuest aastast algas „**AOS**“ haruldaselt põnev romaan

„VIIMNE PÄEV“.

Suured katastroofid (sõjad, maavärisemised, revolutsioonid j. m.) on juba ligi kümme aastat rahvaid põnevuses hoidnud ja ennustused ilma lõpu kohta lähevad ikka sagedamaks. Kuidas maailm hukka läheb ja mis-sugune meeoleolu inimkonda ja üksikuid inimesi viimse päeva eel valdab, seda kirjeldatakse nimetatud romaanis haruldase tõsiduse, elavuse ja põnevusega.

„A O“ tellimise hind:

ühes kuus	120 mk.
kahes „	240 „
kolmes „	360 „
kuues „	720 „
Üksik number	30 „

Tellimisi võtab vastu „Päevalehe“ kontor, Tallinn, Pikk t. 2. Peale selle võib „AGU“ tellida raamatukaupluste ja kõigi vabariigi postkontorite kaudu.

Kirjade aadr.: Tallinn „Agu“.

Väljaandja:

Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus („Päevaleht“)